NECULAI TOTU

INSEMNARI DE PE FRONT

COLECTIA „OMUL NOU“
1952

N e c u l a i T o t u

I N S E M N A R I D E P E F R O N T

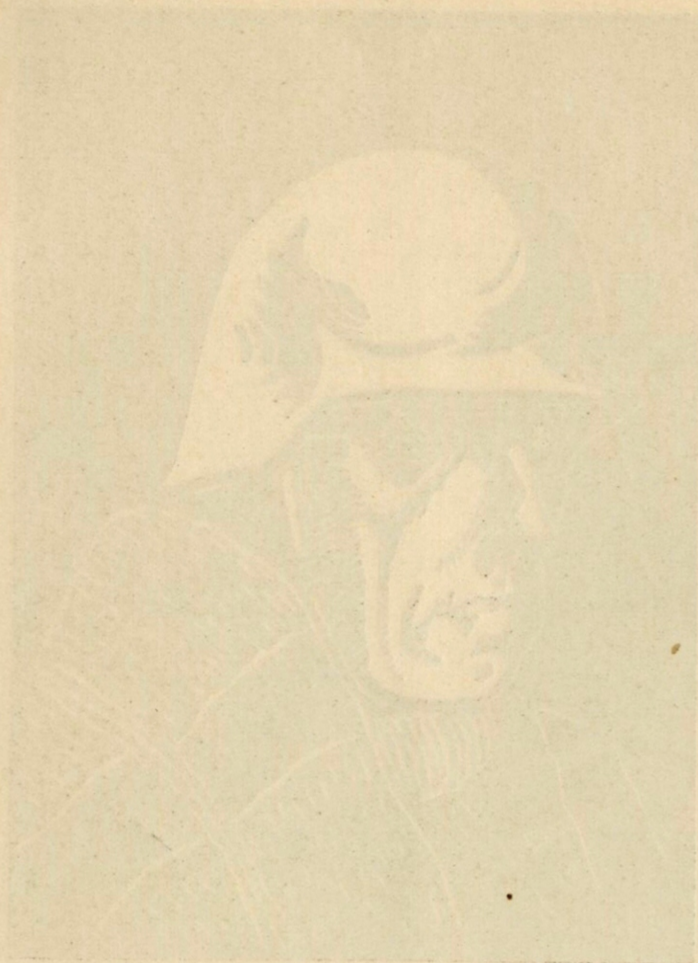
Colecţia "O m u l N o u"

1 9 5 2

Neculai Totu

Legionar în Tercio.

Memoriei dragilor camarazi
Ion Moţa şi Vasile Marin

INTRAREA IN SPANIA

Parcurgem ultimele staţiuni portugheze. Trenul a ajuns la graniţa spaniolă. Simt o emoţie mare. Fiecare în aceste clipe se simte mai mare,mai mândru.

Funcţionarii înştiinţaţi vin să se prezinte dlui.General. Ionel Moţa vibrează, în fine visul lui s'a îndeplinit, suntem pe pământul Spaniei. Marin se uită visător şi pierdut; lucru curios la acest om totdeauna vesel. Toţi suntem tăcuţi.Ne mutăm în trenul spaniol, care ne va duce la Salamanca. Avem o clipă conştiinţa importanţei misiunii noastre. Apoi Marin cu veselia şi cu spiritele lui nesfârşite şi strălucite, face să uităm. Singur Ionel se uită pe geam sorbind peisagiul parcă ar vrea să strângă la sânul lui toată durerea acestei ţări.

Trenul merge încet. Vedem case distruse,câmpii răscolite de obuze şi tranşee. Mare şi sublimă totuşi, tragedie a poporului spaniol, care pentru Cruce şi Patrie preferă să piardă tot.

Incepe să se facă seară.Prin gări trupe,răniţi Aici dăm cu ochii de realitate. Ne închipuim că în curând vom fi şi noi aşa. Nimeni nu se gândea atunci la marea tragedie ce avea să se desfăşoare la Majadahonda.

Pe la orele 8 jum.seara ajungem la Salamanca. Aici suntem aşteptaţi de delegaţii guvernului. Nise dă o maşină şi un aghiotant ce ne duce până la hotel. Noi rămânem acolo, d.General, Moţa şi Alecu merg la hotelul unde stă generalismul Franco.

Coborîm în restaurantul-cafenea al hotelului.

Mesele pline,fum, sgomot, miros de alcool. Un radio răguşit cânta sau anunţă ceva ce noi nu pricepem . Aici pentru prima dată ne punem în faţa psihozei războiului. In această grămădeală de oameni cari strigă, discută şi comandă, în fumul acesta gros, în această frământare de oameni cari vroiesc să simtă cât mai profund că trăiesc, că se bucură de viaţă; mie mi se pare ceva de neînţeles în această atmosferă surescitată, veselia forţată, glumele şi râsul care tinde să ascundă frământările sufleteşti. Pe feţele lor răvăşite se văd urmele marilor emoţii, unii au întipărite dureri ce nu se vor uita niciodată.

Abia mai târziu am priceput şi eu ce înseamnă beţia de a te simţi că trăeşti, după un atac în timpul căruia nervii nu mai lucrează normal, când eşti sdruncinat până la temelii.

Atunci priveam curios în jurul meu: vin vărsat pe mese, câte o pată de sânge pe canapele, mucuri de ţigară peste tot, udate în vin, sdrobite de călcâe. Răniţii, cu bandaje, unii au pierdut o mână sau un picior, au rămas cu un ochiu sau surzi, au pieptul străpuns de gloanţe sau obrazul desfigurat de câte o schije. Stau înlemniţi ca stane de piatră cu expresia îndobitocită, alţii urmăresc cu ochii inflamaţi nişte vedenii ce apar numai lor Feţe tinere, unele de adolescenţi, sunt palide, verzui sau ard bolnăvicios. Fiecare caută să fie cât mai vesel. Un locotenent orb povesteşte ceva şi râde primul, cu hohote, dar râsul lui, e o grimază groaznică.

Băieţii cari n'au fost încă în foc, se încurajează umflând pieptul în uniforma nouă şi par a spune tuturor:

-Priviţi-ne ce voinici şi bravi suntem. Pe noi nu ne va atinge nici moartea nici schilodirea. Vom răsturna totul în calea noastră,vom învinge!

Si înving, dar cad cu zecile,cu sutele. Aşa este psihologia fiecărui soldat. Niciodată nu crezi

că tocmai tu poţi să mori.Speranţa stă în tine până la ultima clipă. Nu te temi de moarte, dar te macină necunoaşterea viitorului,aşteptarea sfârşitului care nu ştii când vine, nu ştii dacă ziua de mâine vei termina-o glumind cu tovarăşii de luptă, sau vei zace în pământul rece, ori vei deveni o epavă. De aceea preţueşti fiecare zi,ora,secundă.Si totuşi fugi de tine însuţi, să nu stai pe gânduri, să te rupi legăturilor pământeşti. Pe feţele tuturor o nepăsare generală. O clipă numai. Si la urmă idealul pentru care lupţi, te fură, te subjugă şi porneşti, gată să treci peste viaţa ta,peste moartea ta. Pentru ideal şi pentru Patrie.

* * *

Mai târziu i-am înţeles şi eu,când am auzit pentru prima oară semnalul atacului. Venea din depărtare,prelung şi încet,purtat de vânt. Il aşteptam de câteva zile. In tăcerea mormântală a făcut să vibreze toate coardele sufletului. Stăm încordaţi, ar putea să se audă bătăile inimii la toţi . Simt un gol în stomac şi un nod mi se urcă în gât. Sângele începe să gonească în vine, senzaţiile vin puhoi, ca tropotul unei hoarde sălbatice pe întinsul pustei. Incerc să-mi analizez sentimentele, să văd,să simt tot ce atacul va răscoli în răvăşiţii mei nervi. Senzaţiile sunt scurte,gama lor variază vertiginos.Am impresia că sunt un pian şi un virtuos face tur de forţă pe clape. Suntem strânşi ca intr'un arc.Se simte voinţa încordată a tuturor.Deşi e ceva imaterial,totuşi o percep.Punctul culminant este comanda de pornire a atacului. Sgomotul, produs de bombardamentul artileriei noastre,dă impresia de putere, de siguranţă, îţi vine să te înalţi,te simţi mai tare şi mai mare decât oamenii obişnuiţi.

Primejdia îţi dă o valoare personală, ţie,eşti mândru de tine,eşti un uriaş.Intr'aceste clipe trăeşti viaţa la maximum de intensitate.Fiecare pulsaţie a sângelui, fiecare înghiţitură de aer,fiecare

săritură înainte şi atingerea rece a pământului, îţi dau o voluptate resimţită cu fiecare părticică din corp. Ti se pare că pluteşti, că sbori.

In această încordare în vecinătatea morţii, eli pele par veacuri. Bubuitul tunurilor răscoleşte şi întinde nervii. Ordin scurt. Ţâşnim ca o săgeată. Guri de oţel varsă tunete şi trăsnete. O prăbuşire în iad, mânia forţelor divine. Parcă e ceasul cel din urmă.

Se trezesc în mine sentimente necunoscute. Păşeşc ca un gigant. Ti se pare că eşti stăpânul acestei urgii. Strângi convulsiv şi pătimaş puşca ce va semăna moartea. Te cuprinde exaltarea produsă de ţăcănitul mitralierelor şi de sgomotul rafalelor de tun.

Ai o putere uriaşă. Supraexcitarea nervoasă te face să poţi fugii în goană mare cu o greutate în spate, ce te oboseşte în starea normală la mers. Sari peste şanţuri parcă ai fi un fulg, faci mişcări imposibile în altă vreme.

Văd ochi înfipţi înainte care sparg cu privirea distanţa până la inamic. Oamenii halucinaţi purtaţi de o putere hipnotică, de o vrajă neînţeleasă. Corpul nu mai contează, nici raţiunea, trăeşti numai prin impulsii momentane din afară. Nu mai judeci, faci mişcări automate de imitare. Bubuitul obuzelor şi sunetul mitralierilor îţi joacă pe nervi. Simţi cum ceva se urcă în tine şi-ţi vine să strigi. O clipă. Si totuşi undeva subconştientul lucrează, fără să depui vreo sforţare ori săţi dai seama, fără ca voinţa ta să activeze. Ai impresia că ceva în tine vine să restabilească echilibrul, îţi apasă în jos furtuna ce era să ţâşnească profitând de lipsa de control a nervilor.

Când te apropii de tranşeele inamice, nu-ţi mai dai seamă de nimic. Iţi reaminteşti pe urmă de cele întâmplate ca prin vis. Parcă cineva ar fi tras o pânză peste faţa ta. Dorinţa nebună de a învinge îţi absoarbe toate simţurile. Te arde o ură şi o furie împotriva oamenilor ce împroaşcă moartea asupra ta. Iţi vine să rupi, să muşti din duşman din sârma ghimpată, din arme, din pământ. Tragi cu puşca, sari, cazi, te'nalţi iar, svârli grenade. Foc moarte, urlet, geamăt. Potop ce sfarmă tot ce-i stă în cale.

Am învins. Tranşeele inamice sunt ocupate. Pâlcuri de comunişti stau grămădiţi unul în altul Cu priviri de animale speriate. După cei ce au putut fugi, câte o răbufneală de mitralieră târzie. Fumegă sângele cald, cadavre grămadă, de sub ele şi din toate părţile răniţii gem şi horcăe. Incepi să cauţi cu ochii camarazii. Acum abia îţi dai seama că te sustragi dintr'o vâltoare.

Incetul cu încetul uraganul din suflet trece. Simţi cum se strecoară în inimă mila pentru durerile omeneşti, părerea de rău pentru cei omorîţi şi chinuiţi. Un copil de abia vreo 15 ani, cu părul cârlionţi, şade cu capul sdrobit într'o baltă de sânge. Corpuri ciunge se svârcolesc spasmodic, mâinile scurmă pământul. Simţi o sfâşiere în suflet. Eşti creştin. Te prinde mila în faţa celui mai mare duşman. Te doare rana potrivnicului. Ti se revarsă în suflet o mare durere. Dar înţelegi că sunt necesare, sunt de neînlăturat. Când viaţa unui popor este ameninţată, când se cutează asupra credinţei, moralei, civilizaţiei, când Dumnezeu e lovit şi huiduit, naţiunea e pusă în stare de legitimă apărare, nu omori, ci lupţi pentru Patrie, pentru credinţă, pentru Dumnezeu.

Infrângi omul din tine, ştergi lacrima de-o clipă, ţi-aduci aminte de schingiuirile din urma şi îţi dai seama că te găseşti în faţa schingiuitorilor, în faţa celor fără de milă şi a celor fără lacrimi. Nu scoţi sabia din dorul de-a ucide. O scoţi pentru a opri în drum pe acei care şi-au făcut din schingiuire religie şi morală în viaţă.

Toate aceste lucruri îţi apar cu o claritate uimitoare numai după ce le-ai trăit. Si înţelegi că o luptă pentru Patrie şi pentru Dumnezeu, în orice tranşee, e sublimă.

Salamanca

A doua zi am plecat să vizităm orașul. Salamanca este unul dintre cele mai vechi orașe ale Spaniei. Are o universitate care și-a serbat de curând 500 ani de existență.

Centrul orașului este o piață împrejmuită de case la fel pe toate laturile. Trecem pe sub coloane și ieșim în oraș. Ca în aproape toate orașele Spaniei, străzile sunt înguste. Clădiri vechi, ale căror sculpturi în relief au fost tocite de ani. Cel mai impresionant monument este catedrala. Enormă ca mărime și de un mare gust artistic, după părerea mea, care nu mă pricep prea mult în aceste lucruri.

Pe când mergeam spre catedrală, trece un pluton de tineri, nu cred să fi fost unul mai mare de 15-16 ani, în pas de defilare, mândri, cu baioneta la armă. Merg să schimbe garda. Se vede că-și dau seama de importanța misiunei lor. Mișcarea lui Franco a trezit sentimentul național la întreg poporul. Așa cum merg transfigurați și mândri, îmi fac impresia unei ape de primăvară care spală tot în cale, care va spăla și păcatele vechii Spanii. Alături merg cot la cot, strânși cu înfrigurare, copilul nobilului și cel al muncitorului înfrățiți în această sfântă luptă. Marele merit al generalului Franco este că a reușit să distrugă diferența de clasă și a făcut ca cei bogați să renunțe de bunăvoie la privilegiile lor în folosul celor săraci.

Intrăm în catedrală. Imensă, coloane înalte de 40-50 de metri, multe altare cu figuri de sfinți sculptate de artiști renumiți. Ne-au atras atenția asupra unei statui a Fecioarei Maria, făcută din lemn, acum 5 secole. Ne-au spus că pe fața acestei Maici a Domnului, artistul a reușit să concentreze toată suferința, că nicăeri în lume nu se găsește un chip mai îndurerat și mai pur. Ne reculegem, ne

simțim mici și strâmți în fața frumuseții și a splendoarei. Spaniolii au făcut grandios tot ce au construit, să dureze peste veacuri.

Nu pot să descriu amănunțit tot ce am văzut, n'am rămas decât cu imaginile ce ne-au impresionat în starea sufletească de atunci. Doar am venit din țara noastră nu într'o călătorie de studii sau de plăcere. Peste câteva zile pornim în foc. Ziceam că mergem să vizităm, dar în suflet fiecare căutam să ne mai închinăm odată Celui din cer.

Catedrala din Salamanca se compune din 3 părți deosebite: prima este vechiul templu roman, a doua e catedrala creștină înainte de marea schismă. Se văd icoane bizantine. Si, în fine, a treia este cea catolică. Le-au păstrat pe toate în stare foarte bună, nu ca la noi, unde din piatra din Cetatea Neamțului s'a permis să se ia pentru a se clădi casele jidanilor din Târgul Neamț. Ei au păstrat cu grije toate monumentele lor istorice și religioase, care le aduceau, la isbucnirea răsboiului actual, un venit enorm. Spania este cunoscută ca țară de turism. Soselele asfaltate permiteau vizitarea celui mai îndepărtat colțișor din țară. Străinii aduceau cu ei belșugul. La noi străinii vin numai să ia, nu să și dea.

Vizităm apoi Universitatea, arhaică, splendidă. Scaune și bănci de sute de ani, pastrate cu sfințenie. De pe urma revoluției a avut și ea de suferit. Acum se repară. Cel dintâi ordin pe care l-a dat generalul Franco, a fost să se refacă monumentele istorice și religioase. Clădirea are un aspect admirabil.

La noi prima Universitate dela Cotnari, făcută de un vizionar, Despot Vodă, este ruină. Societatea Monumentelor Istorice oprește orice reparație dacă nu este făcută de ea, după obiceiul pământului.

Sala de examene era la catedrală. O cameră specială, înegrită de vremuri, cu bănci de jur împrejur. In mijloc un mormânt acoperit cu piatră pe care este sculptată figura unui sfânt. Candidatul

stătea pe un scaun cu picioarele pe picioarele sfântului. Acolo încuiaţi, profesorii şi candidatul stăteau de dimineaţă până seara târziu. Masa li se servea pe un gemuşor. Picioarele sfântului sunt roase. Era cam greu pe atunci să fi licenţiat.

Spre seară mergem la Hotelul Domnului General. A vorbit cu Ministrul de Externe. Vesel şi vioi ne împărtăşeşte şi nouă cele discutate. Ne lăsăm bagajele la acest hotel, urmând ca ulterior să ne fie trimise la Talavera dela Reina. Pe la orele 7 plecăm spre cartierul general al generalului Moscardo

Ajungem pe la orele 10 la Aranda. Aici tragem la o casă turistică, grozav de bine aranjată, un lux ce nu se poate închipui. Toate aceste case precum şi şoselele, au fost construite de dictatorul Primo de Rivera.

Maiorul Vigialba, aghiotantul generalului nostru şi sublocotenentul Garson sunt nişte oameni admirabili. Primul a fost rănit la asediul Alcázarului, al doilea pe lângă Madrid, la cetatea Universitară. Sunt în convalescenţă şi neputând lucra ceva efectiv, sunt ataşaţi pe lângă persoana generalului Cantacuzino.

Aici la Aranda, Maiorul Vigialba vorbeşte la telefon cu Seguienta unde credea că este generalul Moscardo. De acolo i se comunică mutarea acestuia la Soria.

Mergem să ne culcăm. Eu dorm cu Ionel Moţa într'o cameră. Până aproape de ziuă el a scris articole pentru iubita lui gazetă, "Libertatea".

Predarea Săbiei Generalului Moscardo

In ziua următoare dimineaţa, Domnul Inginer Climo ne fotografiază şi apoi plecăm în trei maşini. Dl. General, Ionel Moţa, Părintele Dumitrescu, şi Maiorul Vigialba în prima maşină; Alecu, Bănică şi sublocotenentul Garson în alta. Dl Climo, Marin şi

eu în cea dela urmă. Vasile Marin tot timpul ne încânta cu glumele lui. Dar ni l-au luat din maşină căci fiecare voia să stea cu el. O şosea asfaltată, netedă ca palma. Pământul era cam sărac.

Simt o mare emoţie, în fine o să văd pe celebrul apărător al Alcazarului, cel ce a scris o pagină de glorie în istoria revoluţiei naţionale.

La intrarea în Soria suntem opriţi de garda municipală, un fel de jandarmi. De altfle la toate podurile şi la intrarea în toate satele şi oraşele, suntem opriţi şi ni se cercetează biletul de circulaţie. Acolo nu poţi părăsi o localitate şi să mergi în alta fără aprobare, din cauza mulţimii de spioni comunişti.

In curtea postului de miliţie vedem vreo 50 de oameni de toate vârstele şi treptele sociale. Intrebăm cine sunt şi ni se spune că sunt prizonieri comunişti, care vor fi judecaţi pentru fărădelegile lor.

Sosirea noastră a fost anunţată. Oraşelul Soria are aerul de sărbătoare, peste tot steaguri spaniole şi româneşti. Devenim gravi pentru marele moment ce va să vină. Maşinile trag la marele cartier general. Garda dă onorul, sentinelele prezintă arma. Noi, foarte emoţionaţi, păşim pe scările de marmoră. Toată lumea îl cunoaşte pe dl general Cantacuzino-Grănicerul din isprăvile făcute în răsboiu.

Lume multă. Ordine. Insuşi generalul Moscardo a eşit în întâmpinarea noastră, înconjurat de întregul stat major. Mergem într'o sală să ne pregătim. Părintele Dumitrescu îmbracă odăjdiile, desfăşurăm drapelul nostru trei culori. Ne aranjem hainele pe noi. Intr'o ţinută majestoasă păşim în marea sală de recepţie. Ion Moţa comandă. Ah, să-l fi văzut, ce mareţ, ce mândru, ce sublim! Noi parcă eram stane de piatră. Ion Moţa comandă pnetru onor. O linişte profundă. Toţi parcă am încremenit. Dl General scoate sabia din îmbrăcăminte. O apucă de gardă şi de vârf şi o face arc. Oţel de Toledo fin. Incepe grav, aşa cum ştie Dsa să fie în momente mari, într'o frantu-

zească impecabilă.Ceeace ţine el în mână nu este o jucărie,altfel se şi vede. Lama în mâna dlui General se răsuceşte ca un şearpe.

"Eu am purtat-o în lupte".Toţi cunosc trecutul de vitejie a acestui erou.Mă uit la Generalul nostru,eoru între eroi,în faţa lui,vestitul Moscardo. Faţă unul de altul,nu suntem noi mai prejos.O ştiu diviziile de bavarezi,o ştie MaKensen, o ştiu toţi acei cu care ne-am luptat. Cuvintele calde cuprind şi înflăcărează inimile.Imi vine în ochi lacrimi. Mă reţin.

Noi am înţepenit într'o poziţie impecabilă de drepţi cu mâna înainte pentru onor. Dl General a terminat răscolitorul său discurs. Predă sabia şi îmbrăţişează pe Generalul Moscardo care îl sărută Lumea mişcată bate din palme.Viteazul spaniol răspunde în nemţeşte şi apoi în limba lui.Se dă comanda de drepţi şi suntem prezentaţi generalului Moscardo în mod oficial. Sosesc apoi fetele cele mai frumoase din oraş şi după vechea datină a ţării,ne oferă o băutură naţională. Ciocnim câte un pahar. Afară lumea manifestează pentru România. Eşim pe balcon.O explosie de urale.Ni se dau nişte insigne ale falangei spaniole. Intre tinerii falangişti este şi Carmelio,fiul generalului Moscardo, un copil cam de 15 ani. Simpatic şi foarte rezervat. Se ataşează repede de noi. Se uită cu jind la "Crucea albă" a mea. Ar voi să o aibe.Ii explic că nu este o simplă insignă, ci este o distincţie pentru 11 ani de lupte şi credinţe către Căpitan.Comunic lui Ion Moţa dorinţa băiatului. El aprobă ca fiul lui Moscardo să poarte Crucea albă ca distincţie din partea Legiunii pentru suferinţele îndurate, cu toate drepturile ce decurg din această distincţie. Scot Crucea din piept şi i-o dau:faţa lui de copil se luminează de bucurie.

Plecăm cu maşinile să vizităm muzeul din Soria Un muzeu preistoric admirabil. Socia a fost o importantă localitate preistorică şi mai târziu oraş roman. Lucruri multe, rarităţi apreciate de oameni de ştiinţă şi interesante pentru ori cine.

Capăt o carte cu un autograf al generalului Moscardo şi a lui Carmelio. Păcat că am asvârlit-o odată cu paltonul la Villa Vicioza,uitând că este în buzunar. Când ne întoarcem, aceeaş manifestaţie de simpatie.

Mergem să luăm masa la un restaurant,fiind invitaţii Generalului. Acolo sala frumos împodobită cu drapele româneşti şi spaniole. Falangiştii fac de gardă la uşe, iar lângă drapele câte doi micuţi falangişti de vreo 8 ani, adorabili, îţi vine să-i mănânci. Străjuesc cu demnitate şi plini de importanţă. Carmelio,la stăruinţa mea,are permisiunea să stea la masă cu noi. Il aşez lângă mine. Il văd pe tatăl său cum îl priveşte cu drag dar şi cu severitate,să nu facă vreo greşală.

Generalul Moscardo închină pentru Patria românească şi pentru Căpitan,despre care a auzit.Mişcarea noastră e foarte bine cunoscută în Spania.

Si răspunde Dl General Cantacuzino superb.Vorbeşte tot franţuzeşte dar îi vrăjeşte pe ascultători. Fond, formă, suflet. Noi parcă am crescut pe scaune. Marin de lângă mine îmi spune: "Imi vine să-l îmbrăţişez!"

După masă mergem la sediul falangist să facem o vizită.La poartă stau de sentinelă doi micuţi falangişti de vreo 6 ani cu puşca şi cu baioneta pusă.E mai mare de două ori ca el,dar sunt mândri şi adorabili voind să pară soldaţi desăvârşiţi. Aici iar după obiceiul spaniol suntem cinstiţi cu vin. Vorbeşte Ionel Moţa simplu,frumos,cu suflet,într'o franţuzească aleasă. Apoi micul nostru cor,-minus eu,-cântă Imnul Legiunii,"Sfântă Tinereţe" şi "Stefan Vodă".Falangiştii cântă imnul lor. Frăţietate şi însufleţire. Falangiştii îi dau lui Ionel Moţa în semn de prietenie un stilet. Simţim cum se pecetlueşte legătura sufletească între tineretul naţionalist spaniol şi cel român.

La plecare defilează cu muzica militară micii falangişti. O minune. Calcă ţanţoşi cu arma pentru

onor,parcă ar fi o armată de pitici.Plecăm din nou spre Aranda. Generalul Moscardo, fiul său şi suita ne conduc vreo 10 km. Când ne dam jos,mare emoţie. Se îmbrăţişează cei doi generali.Plecăm. Din ce în ce ne apropiem de ţintă,de adevăratul scop al plecării noastre.Va trebui curând să intrăm în legiunea străină,Tercio.Pe la orele nouă seara am ajuns la Aranda. Mâine mergem să vizităm Alcazarul din Toledo şi apoi mergem la Talavera dela Reina să ne înrolăm.

Seara avem o consfătuire în camera lui Moţa. Marin zice că ar fi bine înainte de a intra în Tercio să anunţăm pe Căpitan având în vedere condiţiile ce ni s'au pus şi de altă parte ordinul primit la plecare.El ne dăduse permisiunea numai pentru o lună. Dl Clime propune să se trimeată o telegramă Căpitanului şi noi să aşteptăm la Salamanca răspunsul.Ion Moţa se opune categoric.Era Duminică seară Marţi vom intra în Tercio. El fiind şeful nostru, nu am mai spus nimic.La moarte sau la victorie dispoziţia şefului este sfântă pentru noi,legionarii.

Toledo şi Alcazarul

A doua zi am plecat cu maşinile spre Toledo. O zi admirabilă.Parcurgem sate, oraşele în goană nebună.Ajungem la Avila. Un oraş încântător,mai bine zis o cetate frumoasă şi majestoasă.Aici este centrul aviaţiei pentru frontul de Nord al Madridului. Apoi trecem munţii Guadarama cu nişte peisagii de vis.In mijlocul lor un baraj enorm zăgăzuieşte apa unui râu "Taho" îmi pare, formând un lac imens. Prin tuburi apa mână jos uzinele uriaşe ce dau electricitate Madridului şi unei provincii întregi. Tot de aci se alimenta Madridul si cu apă,acum legătura este tăiată de naţionalişti.Gigantică lucrare. Se vede că munca şi priceperea a pus la lucru toate forţele naturii.

Vii şi smochini se caţără până sus pe munţi printre pietre enorme. Nicio bucăţică de pământ nu este lăsată fără a fi cultivată. Adevărate minuni de gospodărie.

Spre seară coborîm munţii. Dealungul drumului, automobile stricate, tancuri scoase din uz,automobile blindate răsturnate şi diferite muniţii,ne arată că ne apropiem de zona de răsboi. Pe la orele 9 jum.,am ajuns la Toledo. Tragem la comandamentul militar, luxos aranjat într'un hotel enorm ce a aparţinut unui comunist fugit,care luptă pe frontul dela Madrid,visând la o victorie comunistă,când el va fi primar al oraşului.

D-lui General Cantacuzino i s'a rezervat un apartament.Păcat că e un frig grozav în camere,sobe nu sunt în Spania.

Marin face câteva glume, apoi adormim rupţi de oboseală după atâta drum şi emoţii.

A doua zi dimineaţa mergem la slujba făcută pentru soldaţii morţi pe front,într'o catedrală imensă.Oraşul e plin de trupe: Tercio,Maurii,Falangistii,Requetii (regalişti).

Impestriţare de uniforme,de tipuri şi de limbi Prăvăliile cu geamuri sparte,devastate,doar pe aici au trecut comuniştii.Proprietarii au început să repare.Străzile înguste fac circulaţia şi mai grea In piaţa centrală,unde a fost teatrul de lupte,toate casele au suferit. Mai toate au fost aprinse şi dărâmate de bombardament. Pornim să vizităm Alcazarul.Toate aceste lucruri au fost descrise magistral de Ionel Moţa în articolele pentru "Libertatea" şi de Vasile Marin în "Porunca Vremii". Dacă le mai povestesc şi eu,este pentrucă pe fiecare om îl izbeşte altceva, fiecare reacţionează altfel la vederea aceleiaşi imagini.

Alcazarul,o ruină.Dar aici între aceste pietre au luptat şi au murit pentru Patrie floarea Spaniei. Aici au fost fapte de curaj care pot fi luate de exemplu de toate naţiunile pământului. Acum nu este decât o grămadă de ruine şi moluz. Dar a re-

zistat atât cât a fost nevoie. Parcă a fost creiat anume ca o rezervă pentru timpuri grele. Zidurile lui, groase de aproape doi metri au rezistat loviturilor a 6000 de bombe de mare calibru şi a 3000 de bombe de 75 cm. A fost de trei ori minat.

Urcăm scările de granit. Bucăţi de zid dislocate, şine de fier învârtite parcă de o mână uriaşă, ferărie, cărămizi, pietre, lucruri cari au fost prin odăi, amestecate într'o învălmaşeală de nedescris. Nimic nu a mai rămas bun. Trebueşte refăcut aproape din temelie. Vedem gropile unde au fost minele, gropi enorme cu zidărie dărâmată. Comandantul Vigialba ne povesteşte că în timpul când se făcea minarea şi apoi când se aştepta că va fi dat foc fitilului, artileria comunistă bătea cu furie. Voia să-i forţeze să se refugieze tocmai în partea minată. Mă mir cum au putut rezista acestui foc continuu. Bătea nu numai artileria dar veneau snopuri de cartuşe de mitralieră şi grenade din casele înnalte din Toledo.

Apoi în fiecare zi trebuiau respinse zeci de atacuri. In pivniţă vedem cuptorul în care se cocea pâinea. Mormintele celor ce au căzut sunt în perete acoperite cu lespezi pentru a putea fi izolate. Facem o mică rugăciune când trecem pe lângă morminte. Stărue un miros pătrunzător de cadavre. Mai târziu se va face o criptă specială în Alcazar pentru ei. Aici s'au întâmplat şi minuni. O bomba a căzut într'o cameră unde era un sfat ofiţeresc. Deşi în cameră erau vreo 35 inşi, bomba explodând n'a rănit pe nimeni, măcar cât de uşor. Se văd pe pereţi urmele schijelor. Apoi într'o noapte, când a făcut explozie o mină, a căzut peretele unui dormitor. Nimeni nu a păţit nimic. Doar că până la ziuă au avut ventilaţie. Si inamicul când credea că i-a găsit, dădea câte un asalt, dar acesta era imediat respins cu mari pierderi pentru roşii.

După câte am văzut eu acolo mari eroi au fost apărătorii. E uşor când stai la 7000 de km. să citeşti în ziar că Alcazarul a rezistat, că au fost

lupte. Să stai măcar câteva clipe în bombardamentul duşman şi apoi înţelegi ce a fost la Alcazar.

Mergem afară, frontul se vede c'am la doi km. Coborîm copleşiţi. In acele momente ni se părea că suntem atât de mici.

SPRE FRONT

Maşinile ne aşteaptă să mergem spre Talavera dela Reina. Plecăm. Drumul e dealungul frontului. Se aud răbufneli de artilerie. Si Toledo şi Talavera sunt pe linia de răsboi. Incepe să plouă. Pe la orele 12 am ajuns la Talavera. In piaţă întrebăm unde este inspectoratul Tercio-lui. Mergem şi ne prezentăm colonelului Jague, comandantul legionarilor. Ne primeşte bine. Coborîm. Afară este o vreme rea. Frig şi ploaie.

A sosit momentul despărţirii. Dl General trebue să se ducă la Salamanca să ne trimită bagajele şi să vorbească generalului Franco, cerând şi pentru dânsul posibilitatea de a lupta sau de a fi într'un fel de folos, dacă este posibil. Deşi suntem toţi oameni în toată firea, această despărţire are o duioşie rară. Il văd pe dl general cum îi tremură faţa şi i se umezesc ochii. Acest om care nu s'a înduioşat şi nu a tremurat o clipă în faţa celor mai grele primejdii, este copleşit de emoţie. Băieţii lui vor intra în foc şi cine ştie dacă se vor mai întoarce. Noi la fel, ne tremură glasul când ne luăm rămas bun. Dl General ne sărută şi ne strânge la piept. Moţa, Marin şi cu mine, trimitem soţiilor insignele primite la predarea sabiei generalului Moscardo.

Maşinele fiind grăbite, se depărtează repede. Noi am rămas aşa în ploaie, uitându-ne la automobilul care ne luase ultima legătură cu ţara şi cu ai noştri.

*

Talavera dela Reina este un mic orăşel pierdut în nenumăratele şi importantele oraşe spaniole. E

un fel de Bârlad al nostru. Acum însă din cauza poziţei sale pe front, este punctul de concentrare pentru trupe. Aici am trăit şi noi câteva zile în forfoteala de trupe. Cum stăteam noi în piaţa oraşului, neştiind încotro să o luăm, se apropie de noi un falangist, băiat tânăr şi simpatic, care se oferă să ne îndrumeze. Vorbea puţin franţuzeşte. Mergem la sediul lor, acolo ne împărţim pentru încartiruire. Bănică şi Părintele la o casă, dl Clime şi Alexandru Cantacuzino la alta. Ionel Moţa, Marin şi cu mine, rămânem la un hotel de mâna douăzecea. Marin cu Ionel într'o cameră, eu singur în alta.

Cârciumele şi restaurantele pline. Berea, vinul şi rachiul curg în valuri. Cei veniţi dela front îşi beau solda ca să-şi potolească amarul zilelor grele; cei intraţi acum îşi beau prima ca să capete curaj. La restaurante, toate mesele ocupate. O împestriţare de uniforme. Falangiştii în albastru Requeţii (regaliştii) în berete roşii cu ciucure galben simbolizând culorile steagului regalist. Maurii poartă turbane şi haine pestriţe. Tercio cu haine de culoarea nisipului roşcat. Totuşi cei mai curioşi sunt Maurii. Pantalonii lor sunt un fel de şalvari cu un fund enorm, nu ştiu la ce le-o fi slujind, dar ai putea băga în el un sac de 100 kgr. cartofi. Poartă un fel de sumane de diferite culori, brodate pe ele desene ciudate. In picioare au papuci de doc, pesemne îi supără bocancii, ei fiind obişnuiţi să umble cu picioarele goale. Ni s'au dat şi nouă asemenea papuci, dar i-am asvârlit.

In localuri un fum gros de poţi să-l tai cu cuţitul, toată lumea bea de stinge.

Femei pierdute cu cearcăne la ochi, văpsite strident, împart graţii Maurilor pentru 5 pesetas. Jocuri de noroc, zaruri, cărţi. O serie de pungaşi specializaţi scurg pe soldaţi de ultimul ban. La urmă urmei ce le trebue bani acestora. Pe front n'ai ce face cu ei. Apoi Dumnezeu ştie dacă se mai întorc. Toată lumea e grăbită să trăiască, să simtă din plin bucuriile vieţii, căci se apropie ofensiva

Toţi sunt îngăduitori.Disciplina exterioară aproape că nu mai există. In general în Spania nici nu se prea face caz de ea. Soldaţii au totuşi foarte mult bun simţ,nu trec marginile impuse de buna cuviinţă.

Seara pe cand stam la sediul falangist vine în inspecţie un sublocotenent.Vorbeşte puţin franţuzeşte. Când află că suntem romāni, spune că el cunoaşte Dobrogea,că este turc.Bănică e dobrogean şi vorbeşte perfect turceşte.Se încinge o conversaţie Ne-am făcut prieteni şi mergem să cimentăm prietenia cu o gustare la restaurant. Turcul, se pare, a cam uitat de Coran căci comandă vin. Acolo ne-a atras atenţia un joc de cărţi pe nişte sume enorme. Un Maur a doborît un avion rusesc.In el a găsit la ofiţerul mort o jumătate de milion de pesetas,ceea ce face cam 5 milioane lei de ai noştri.

Intr'o noapte specialiştii în măsluiri l-au uşurat de bani.El pare bucuros că a scăpat de asemenea belea de pe capul lui.O jumătate de milion pesetas pentru un soldat e o grije mare; să nu-ţi-i fure iar dacă mori,ţi-i ia cineva.Aşa măcar a avut satisfacţie că i-a pierdut el însuşi.

Mergem să ne culcăm. Pe toate străzile cântece şi sgomote făcute de soldaţii beţi. Curioşi că nu face nimeni scandal. Sunt veseli,strigă,râd,dar nu se ceartă.

Urcăm scările pe dibuite şi ajungem la mansarda noastră.Pereţii sunt umezi,casa fiind acoperită cu olane vechi cari lasă să pătrundă ploaia.Pe jos e podită cu piatră,un frig de îngheţi.Ne aduce câte un sobrero, un fel de lighean cu mangal acoperit cu cenuşe.Doar că ai impresia de căldură.Adormim.

Angajarea în Tercio

A doua zi trebue să iscălim angajamentele şi să ne îmbrăcăm în uniforme. Dimineata vin toti la

noi în camera lui Ionel Moţa. Facem o rugăciune.Apoi plecăm spre centrul de încorporare.Intrăm acolo cu oarecare sfială.Grămădeala,ghionţi.Grozav se mai îmbulzeşte lumea asta şi la moarte! Suntem special invitaţi în cancelarie.Ni se dă câte un angajament şi un sergent le completează. Ne spunem calităţile,nu se impresionează nici de fel.La Tercio poţi să spui că eşti regele Angliei şi nu se va mira nimeni,întrucât nu se cere niciun act ca să dovedeşti cele ce spui.Tercio e plin de conţi,prinţi şi duci,încât cei veritabili,cum era cazul lui Alecu,nu mai fac nici un efect.

La urmă iscălim şi punem degetul.Iscălitura nu are nici o valoare,-doar poţi da un nume fals; dar amprenta este adevăratul mijloc de recunoaştere pentru cei ce dezertează.

Simt o mare emoţie când iscălesc angajamentul pentru durata răsboiului.Specificăm pe el că renunţăm la soldă în folosul Crucii Roşii. Mergem apoi să ni se dea echipamentul. Hainele sunt prea mici pentru mine şi prea mari pentru Părintele Dumitrescu. Lui Bănică deşi înalt, - este mai subţire - îi vin minunat; aş putea spune că lui îi vin cel mai bine.Bocancii însă nu se găsesc pe măsura lui.Acolo oamenii sunt de statură potrivită. Bănică este pentru ei un uriaş.

In câteva minute suntem soldaţi spanioli din Tercio. Imbrăcămintea însă este cam uşoară. Pentru mine este prea mică,încât nu mai încape nicio flanea pe dedesubt. Am fost nevoit să dau haina la croitor care mi-a mai adaugat stofă. Neavând de aceiaşi culoare şi la mâneci, mi-a pus din alt postav.Haina mea are un aspect nostim,vărgat.

Mergem gravi pe stradă salutând ofiţerii.

Apoi ne prezentăm la compania noastră instalată într'o şcoală.Acolo dăm peste locotenentul Prado, care vorbeşte bine franţuzeşte.Ii spunem cine suntem şi pentru ce am venit să luptăm.Entuziasmat merge cu noi şi ne face cinste cu câte un rom. Ce păcat că mai târziu nu s'a purtat asemenea cu noi.

De altfel era singurul cu care nu ne-am înţeles prea bine.Tânăr,fără experienţă.

Ca să facem economie, mâncăm acasă câte ceva cumpărat din oraş.Numai Conu Alecu mănâncă la restaurant,el fiind mai slăbuţ trebuia să se alimenteze mai bine.

Noaptea am răcit grozav.A doua zi temperatură, cred 40 grade. Nu pot merge la cazarmă,la instrucţie.Vine doctorul companiei,care când vede ce temperatură am,vrea să mă interneze în spital.Aşa rău şi cu temperatură am fost tot timpul la Talavera dela Reina încât eu nu am putut face de fel instrucţie. Ion Moţa era foarte supărat că m'am îmbolnăvit. Se temea că se va descompleta echipa şi nu vom putea fi împreună pe front. Să-mi fi fost ori cât de rău şi n'aş fi rămas pe loc,pentrucă nu concepeam,eu să viu în Spania şi să stau în spital. Am avut noroc de o băbuţă,proprietara hotelului.Avea înfăţişearea mamei pădurii, dar m'a îngrijit cu un devotament rar.Nu mâncam decât zeamă de portocale. Bănică mi le storcea într'un pahar. A căzut şi Părintele bolnav, spre marea disperare a lui Ionel Moţa,care vedea cum ne îmbolnăvim pe rând. Toţi au avut un fel de gripă,dar au consumat-o pe picioare nu au voit să stea în pat. Singur Bănică a scăpat. Nu mai am răbdare nici eu şi mă scol din pat, deşi temperatura se menţinea. De altfel aşa cu fierbinţeală am şi plecat spre Toledo.

Stăteam în pat singur în casă, departe de ai mei şi în mirajul temperaturei vedeam ţara,locuinţa mea,familia.Mă cuprinde o descurajare de moarte Afară vreme rea, ploaie şi frig; nu atât frig, cât umezeală.Pe front poţi muri cu entuziasm, cu fericire,dar când stai bolnav şi te lupţi cu boala, în loc să fi cu faţa la duşman, când te gândeşti că poţi muri fără să fi ajuns scopul acestei expediţii la care ai luat parte cu tot elanul, cu toată convingerea,atunci te simţi aşa de obidit de soartă.Dar câte odată mă înseninam. Trecea pe sub geamul meu compania,în cântece,dela instrucţie: "Soi-

valiente legionario".Căpătăm atunci curaj. Imi ziceam: voiu fi şi eu alături de ei la viaţă şi la moarte,împotriva oştilor Satanei.

*

Intr'o după amiază mă anunţă camarazii că pornim.Ne facem bagajele,luând ce putem.Din restul lucrurilor facem pachete şi le lăsăm la hotel.Mergem la companie, acolo ni se completează echipamentul şi plecăm spre gară.Mă simt mai bine,mai ales că a apărut soarele. La gară suntem suiţi într'un tren cu vagoane de clasa 2. Ionel Moţa scoate steagul, îl leagă de baioneta dela puşcă şi-l scoate pe geam. Maşina se pune în mişcare.Ai noştri dau drumul la cântece legionare.Steagul fâlfâie victorios Trenul înaintează încet. Ni se pare că niciodată n'au strălucit mai viu culorile noastre naţionale. Suntem toţi entuziasmaţi.Incetul cu încetul se face noapte.Trenul merge alene.In vagon au adormit aproape toţi.Numai noi românii la lumina unui căpiţel de lumânare,strânşi unul în altul,vorbind.Trenul se opreşte într'un loc pe câmp şi stă câteva ceasuri.Adormim şi noi lipiţi unul în altul,într'o frăţească îmbrăţişeare. Pornim din nou.Am ajuns la destinaţie.Ne dăm jos.Suntem suiţi în nişte camionete închise şi cobotîm în piaţa din Toledo, lângă Alcazar. Ruinele par şi mai fantastice.Oraşul este pustiu la ora aceasta.Suntem ca într'un oraş părăsit,fără viaţă.Apoi mergem pe jos şi ocupăm o scoală.Este distrusă de bombardament dar avem posibilitate să ne odihnim pe jos, căci este parchet şi nu e prea frig.

A doua zi facem o plimbare prin faţa cazarmei, mergem până la poarta principală a oraşului.Deasupra statuia Arhanghelului Mihail.O surpriză plăcută pentru toţi.Ionel Moţa este foarte mişcat.Arhanghelul ne-a călăuzit într'una. La Hamburg,la Salamanca,la Toledo.Ionel Moţa simte profund.Pentru el credinţa este tot.Credinţa este în el,o trăeşte în fiecare clipă. El simte pe Dumnezeu aproape de el, în fiinţa lui,în ceeace gândeşte,în ceeace face.La dânsul credinţa nu este ceva pus în suflet de al-

ţii,el s'a născut cu ea, face parte integrantă din el.Cred deşi nu mă pricep aşa de bine nefiind teolog, că a fost o fiinţă superioară religioasă, un sfânt. Şi noi suntem credincioşi, dar altfel decât el.Ca dovadă că Ionel Moţa a fost ceva cu totul áparte, este faptul că deşi de o cultură aleasă, fiind unul din cei mai pregătiţi din generaţia lui în toate domeniile totuşi studiile nu au reuşit să-i diformeze sufletul, să-i sfarme ceva din credinţa lui.In liceu,cel puţin când am învăţat eu,se făcea ateism în înţelesul cel mai grozav al cuvântului. Trebuiau o anumită structură sufletească şi spirit sănătos de acasă, ca să nu te otrăveşti cu "învăţătura".

Câtă nădejde puneam noi în semnele aceste, în Arhanghelul Mihail. Si acum simţeam în străinătate departe de ai noştri ca o părticică din ei ne urmează.Arhanghelul Mihail l-a iubit atât de mult şi el pe Ionel, încât l-a luat la el în cer. Nu ştiu dacă pot fi înţeles,dar când eşti departe de ţară, de ai tăi, ai alte simţăminte, dorul acesta de patrie ne înfrăţea şi ne unea sufletele.Noi tot timpul vorbeam de Căpitan,de ţară,de familii.Se făcea o atmosferă sufletească între noi atât de plăcută. Am fi stat ceasuri întregi sfătuind între noi, dar ne rechema la realitate sunarea adunării.

Intr'o grădină lângă Toledo era un monument frumos lucrat în piatră,iar deasupra fusese o statuie de marmoră ce înfăţişa pe Isus Hristos în mărime de vreo 8 metri.Acum zăcea doborîtă la pământ distrusă de comunişti. Capul lui Isus,ciopârţit de gloanţe de mitraliere,sta jos cu privirea în cer , parcă se ruga lui Dumnezeu pentru ca să ierte păcatele oamenilor. Capul statuiei avea acum din cauza aşchiilor sărite un aspect mai pronunţat de durere care te impresiona adânc.Ce frământări au putut îmbolnăvi atât de tare sufletul spaniolilor încât să ajungă la asemenea acte? Ce contrast faţă de felul cum s'au purtat cu sinagoga. Am văzut-o.Nici măcar un ochiu de geam spart.Nici noi nu admitem să distrugem locaşul de închinăciune fie al cui ar fi , dar când toate monumentele religioase creştine au fost distruse, iar templul evreesc a rămas intact, ne punem şi noi o întrebare.Comuniştii sunt contra religiei,dar contra religiei mozaice nu? este ştiut însă că toţi şefii comuniştilor sunt jidani şi atunci se explică intoleranţa faţă de toate celelalte rituri şi respectul faţă de religia mozaică.

Cât de fericit şi luminos era Ionel când spunea: "Vă daţi voi seama ce înseamnă să mori pentru Dumnezeu,pentru Isus? Ce fericire ne-a fost hărăzită nouă!"

*

Eram în Toledo veniţi de 3 zile.Prin bunăvoinţa comandantului militar al oraşului Toledo,noi românii am fost încartiruiţi în oraş.

Părintele Dumitrescu şi eu am nimerit la nişte oamenii foarte de treabă.Stăpânul casei era director - torul unei şcoli primare.Ionel Moţa ne aranjase pe noi în cel mai bun loc pe motivul că noi doi fuseserăm bolnavi la Talavera dela Reina.

Intr'o seară, tocmai în timpul când stăteam la masă cu familia,vine şi ne anunţă cineva că plecăm pe front şi suntem imediat chemaţi la companie. Parcă văd cum au pălit la faţă toţi cei dela masă Ne-am luat bagajul şi rămas bun şi am plecat.

Când am coborît jos, ne-am întâlnit şi cu ceilalţi români,căci stăteam toţi pe aceiaşi ulicioară.La Toledo străzile sunt foarte înguste, rămăşiţa şi influenţa arabă.Când am ajuns la şcoală unde era găzduită compania noastră, frontul încă nu se încheiase. Intrăm în front. Sergentul face apelul.

Spaniolii citeau numele noastre foarte repede şi foarte nostim.Făceau abuz de litere H, spre hazul nostru. Marin făcea totdeauna reflecţii pline de spirit, din care se vedea ascuţimea minţii lui.

S'au adus cartuşe, grenade şi ni se împart. Apoi se sparge frontul şi aşteptăm. Era un frig u-

mod care te pătrundea până la piele, pe culoarele şcolii fără geamuri şi găuri de obuz. Se înfiripează ici un foc, dincolo altul. ne încălzim şi noi dar cădem de somn, -toată ziua făcusem instrucţie şi trageri la poligon. Alecu şi Marin se duc după ceva scânduri. Primul aduce nişte uşi dela dulapuri, iar celalalt vine cu o condică şi nişte hârtii. Facem foc şi stăm cu toţii de vorbă. Casa este fără lumină, reflexele focului ne joacă pe faţă şi umbrele noastre pe pereţi iau forme fantastice Am uitat că suntem soldaţi şi peste o oră trebue să pornim pe front. Parcă am fi la şezătoare. La lumina focului care pâlpâie, dl Clime începe să ne povestească, apoi Ionel Moţa. Suntem atât de legaţi, simţim această dragoste frăţească cum trece dela unul la altul şi ne înmoaie inimile. Focul se stinge încetul cu încetul, rând pe rând, am adormit şi noi rezemaţi unul lângă altul, visând la ţară şi la cei de acasă.

Deodată răsună un ordin scurt şi sărim ca arşi. Se face din nou front, e ceasul 4 dimineaţa. Afară plouă şi e frig de te pătrunde la oase, hainele subţiri nu reuşesc să oprească frigul. Suntem îngrămădiţi la iuţeală în camioane deschise. Pornesc repede. Curentul făcut de maşină ne îngheaţă complect. Ionel şi cu mine stăm în picioare, n'avem unde să ne aşezăm, maşina este plină. Ionel îşi pune paltonul în cap şi mie îmi dă pătura.

Dragă Ionel, nu ştiu dacă aceste rânduri sau sentimentele mele trezite prin descrierea acestor timpuri de neuitat, ajung până acolo în cer, unde eşti tu. Dacă ţi-am greşit cu ceva, dacă poate nu ţi-am mulţumit destul, te rog să mă ierţi. Ai fost tot timpul atât de bun cu mine, cu toţi, ne-ai dat din sufletul tău mare atâta căldură, atâta bunatate, încât toată viaţa inima îmi va fi încălzită de amintirea ta.

Pe front

Ajungem într'un sat al cărui nume ne scapă. Un sat părăsit din apropierea frontului. Suntem băgaţi într'o casă. Incepem să facem curăţenie. Ne ducem şi ne spălăm la o fântână. Ceilalţi soldaţi au dat, prin casele şi camerele părăsite, de butoaie de vin. Au fost împuşcate de comunişti şi din ele curge vinul în şiroaie de zile întregi. S'au format pârâiaşe de vin. Ne ducem şi noi şi ne umplem bidoanele. Când ni se pare că ne-am instalat bine în casă, se sună adunarea. Suntem din nou suiţi în camioane şi pornim cu o viteză nebunească. Se aude bubuitul artileriei. Trecem pe lângă o pădurice de maslini. Artileria antiaeriană este admirabil camuflată. Ce tunuri minunate, ţeava lungă, tragere precisă, aparate moderne. Parcul tunurilor e îngrădit cu sârmă ghimpată. Trecem cu o viteză fantastică. Artileria se aude din ce în ce mai aproape. Ajungem într'un sat, numit Vila-Vicioza, mie mi se pare că suntem la periferia Madridului. Soarele arde ca'n Mai. Marin are un sac în spate cu multe lucruri, care îl stânjeneşte la mers. Il lasă la o femee. Eu am paltonul învelit în pătură şi legat după gât, la fel şi Ionel Moţa. El spune:

-Eu svârliu paltonul. Il am de 9 ani, dacă vrea Dumnezeu să mă întorc, îmi fac altul.

Când trecem pe lângă o transee, Ionel scoate paltonul din pătură şi-l aruncă. Mie mi-e greu, dar parcă îmi pare rău să-l svârliu pe al meu. Il am numai de 2 ani şi bun încă. In faţa noastră o clădire enormă cu un turn. Acolo sus, sunt aşezate lunete şi observatori care urmăresc efectul artileriei. Mergem până într'o pădurice de pini. Aici ni se spune că suntem pe front. Părintele face o "mică rugăciune", cântăm "Cu noi este Dumnezeu", apoi cântece legionare. Cântecul nostru este în surdină, are ceva de mister şi ne înduioşează pe toţi. Apoi Ionel împarte banii pentru cazul când cineva

ar fi rănit, să aibă pentru telegramă, pentru a anunţa în ţară.El nu-şi opreşte nimic.

Compania porneşte.Ne desfacem şi mergem în formaţie de apropiere,distanţa cam 5 m.între fiecare, pentru ca efectul bombelor să fie cât mai redus, pierderile să nu fie mari.

In faţa noastră avem un deal.Plecăm voiniceşte pe la mijlocul lui m'am încălzit, mă opresc,desfac pătura şi arunc paltonul.Imi pare rău că l-am purtat atâta în spinare şi m'am încălzit de geaba.Acum îmi pare rău că n'am scos din buzunar cartea dată mie de fiul cel mai mic al Generalului Moscardo,Carmelio,şi în care era un autograf al Generalului şi altul al băiatului său.

E cald grozav.Toată lumea aruncă câte ceva.Drumul este marcat cu pături,se vede că au trecut înaintea noastră şi alte trupe. Acum se adaugă cele lăsate de noi. Dl Clime poartă în spate sacul lui Ionel, pe care acesta îl asvârlise. Face senzaţie prin rezistenţa lui.Din ziua aceea am văzut ce poate Domnul Clime.

Apar avioane inamice.Ne culcăm cu toţii la pământ şi iar mergem şi iar ne culcăm. Intâlnim adăposturi şi tranşee părăsite de inamic. Tunurile se aud din ce în ce mai aproape. Spre seară am ajuns la Boadila del Monte. Tunurile trag chiar din marginea şoselei.

Boadila del Monte este un sat mai răsărit, cu un castel şi o mânăstire. Aş putea zice chiar că e un mic orăşel. In Spania satele au aspect foarte frumos,de adevărate orăşele, toate au case de piatră şi cărămidă cu lumină electrică.

Dar aci aspectul e trist. Casele sunt distruse de bombardament şi prădate de comunişti.Trupe multe.Forfotesc pe uliţi soldaţii,Mauri,catâri,camioane. Toţi caută adăpost. Compania noastră este dusă în mânăstire.Aici a fost centrul de rezistenţă comunistă.Interiorul distrus şi batjocorit.Călcăm pe odăjdii, icoane rupte din pereţi ce sunt tăvălite într'un amestec de murdărie, de paie, de lucruri

stricate,furate din case. Perne desfăcute,al căror puf e vărsat pe jos,saltele rupte,rămăşiţe de mâncare. Cred că asemenea aspect aveau vilele romane după trecerea barbarilor. Dar şi cei mai sălbatici dintre ei -Hunii- au respectat rugămintea capului Bisericii. Comuniştii din secolul XX. nu respectă nimic,nu cruţă nimic;îşi bat joc de lucruri sfinte,de artă,de numele de "om".

Toţi pereţii au fost găuriţi pentru a se putea trage cu puşca dinăuntru. La geamuri sunt saci cu nisip.Părintele Dumitrescu ridică împreună cu Moţa şi Marin odăjdiile ce sunt aruncate pe jos şi le aşează pe un geam.

E seară,ne pierdem pe galerii,călcăm şi ne împiedecăm în obiecte,ne rătăcim de grup.Din când în când şuerăm câte un fragment din "Stefan Vodă" şi ne regăsim. Ni se dă mâncare rece.Apoi suntem duşi în camerele unde o să durmim. La lumina unui căpiţel de lumînare măturăm odaia. Dl. Clime a nimerit nu ştiu cum prin pod şi a găsit nişte snopi de paie. Admirabil de dormit pe ei. Ne ducem şi noi la lumina brichetei lui Marin şi aducem paie pentru noi. Odăile ne sunt în partea inamicului,care este la 50 de metri de zidul exterior al mânăstirei.Unul din escuada face de sentinelă la geam,pentru a da alarma când vom fi atacaţi. Plecăm la lumina unei facle şi vizităm mânăstirea.

Ceva îngrozitor.Icoane pictate de nume celebre opere de artă din timpul renaşterii şi chiar dinainte,mânăstirea are vreo 600 de ani, sunt rupte, ochii scoşi.Icoanele Maicii Domnului profanate,cer răzbunare.Nici nu se pot descrie toate ororile.Curios lucru,cum comuniştii,în toate ţările,se repede întâiu asupra religiei şi a bisericilor.

De exemplu la Toledo şi-au bătut joc de toate bisericile,dar de Templul Evreesc de acolo nu s'au atins.Curioasă coincidenţă.Nu?

Facla noastră luminează fantastic galeriile, altarele,ni se pare că este sfârşitul pământului şi iadul a pus stăpânire.Murdării făcute pe altar,

totul este murdărit şi -ca sacrilegiul sa fie mai mare,- secera şi ciocanul făcute de mâini nepricepute, umplu pereţii, icoanele, toate ungherele. Iată ce civilizaţie ne aşteaptă şi pe noi. Ar fi nimerita, pentru documentare, o vizită a democraţilor noştri în Spania.

Ne culcăm plini de amărăciune. Trântiţi pe paie deşi obosiţi, nu putem adormi. Ne muncesc gândurile Moţa zice:

-Când ma gândesc ca ar fi posibil ca şi din mânăstirile noastre comuniştii să facă ce au făcut aici.., Inchipuiţi-vă Mânăstirea Neamţului, cuibul credinţei noastre strămoşeşti, Mânăstirea Putna, unde îşi odihneşte trupul Stefan cel Mare, şi celelalte odoare ale credinţei noastre pe mâini pângăritoare de jidani comunişti.

Ne cutremurăm. Marin spune:

-De o fi să murim pe aici, să nu avem nicio grije. Legionarii vor muri până la unul, în frunte cu Căpitanul, dar acest lucru nu se va întâmpla.

Spaniolii au adormit cu toţii. Ne vine rândul nouă de santinelă. In odaia de alături se aude cum dl. Clime schimbă în post pe Bănică. Am adormit şi noi.

A doua zi dimineaţa vedem mai bine grozăviile făcute de comunişti. O otreapă roşie fâlfâie pe crucea mânăstirii, drept simbol al civilizaţiei, al libertăţii, al ordinei. Un legionar o dă jos. Noi o punem pe foc. Ni se dă mâncare, se face revizie la armament. Pornim spre Poiana cu pini.

Poiana cu Pini

Poiana cu pini reprezintă partea poetică a campaniei noastre. Aici a fost o îmbinare minunată a războiului cu frumuseţile naturii.

Bandera 6-a a fost adusă aici pentru ruperea frontului, dar s'a renunţat la ofensiva imediată, atacul fiind amânat pentru câteva zile

La orele 8 şi ceva dimineaţa pornim dela mânăstirea din Boadila del Monte, în formaţie de apropiere dealungul unei şosele. In drumul nostru întâlnim comuniştii morţi şi neîngropaţi. Inamicul bate furios cu mitraliera o casă de pe coama unui deal din apropierea noastră, bănuind că acolo ne-am fi aşezat un post de observaţie. Avioanele noastre de bombardament, într'o formaţie impresionantă, merg către frontul inamic. In jurul lor roiesc avioane de recunoaştere şi de vânătoare, pentru protecţia acestora. Ni se dă repaus, ne aşezăm jos. Stăm cam un ceas şi jumătate. Trec Maurii. Trec alte trupe. Unele se întorc de pe front. Noi parcă am înţepenit pe loc.

In fine soseşte Nea Ilie -aşa îi ziceam noi căpitanului nostru- şi spune ceva pe spanioleşte locotenentului. Pornim şi noi. Urcăm un deluşor, apoi coborîm pe vale printr'o pădurice cu măslini. Valea devine mai repede, este mărginită de pini uriaşi de toată frumuseţea. Ni se dă repaus, apoi voie să facem nişte adăposturi de crengi de măslini. Ni se rupe inima la toţi de mila păduricii, dar n'avem încotro. Sub fiecare copac se fac mici colibe. Jos se aştern paie adunate de pe câmp. E cald, ne scoatem centurile şi curelele. Noi trei ne facem colibă pe deal sub un măslin. Bănică, Alecu, Părintele Dumitrescu şi dl. Clime s'au aşezat în vale sub pinii uriaşi Nici nu am isprăvit şi inamicul ne-a simţit. Incepe să tragă cu artileria chiar pe locul unde am cantonat noi. Fără grabă compania îşi strânge rândurile şi ne ducem în albia unui pârâu secat. Ne întindem păturile şi ne prăjim la soare toată ziua. Acolo mâncăm sardele, cârnaţi, caşcaval şi pâine albă, stropite cu ceva vin din bidonul meu. Până seara tunurile inamice n'au slăbit focul. Veneau bombele până la 20 metri de noi. Noi însă eram bine aşezaţi. Schijele nu ne puteau ajunge deoarece eram ca într'o tranşee iar de ar fi căzut o bombă chiar lângă noi, nu făcea explozie în nisipul afânat.

Spre seară se face pauză. Se dă ordin să ne re-

tragem iar la colibele noastre.Când să ajungem,inamicul deschide focul mai cu furie.Ne dăm înapoi din nou.Abia peste o jumătate de oră tunurile tac definitiv şi ne instalăm pentru noapte.Seara e splendidă e prima seară când dormim pe câmp.

Se aprind focuri. Pinii luminaţi de jos au nişte reflexe feerice. In faţa mea, luceafărul îmi fură privirea. Câteva clipe îmi pare că este o seară de Iunie,pe Rarău,că în jurul meu sunt legionari strân şi la şedinţa de cuib,împrejma focului.Revin la realitate: Spania,războiul.

Pădurea de măslini.Ne gândim că inamicul ne-ar putea repera. Dar şi ei fac foc şi pare că este un angajament tacit şi reciproc de a nu tulbura această noapte.

Aşezăm o pătură pe jos peste crengi şi paie,iar cu două ne învelim. Marin este acum la mijloc,Moţa într'o margină,eu în cealaltă.Eu nu dorm la mijloc niciodată,nu mi-ar fi comod,căci sunt mult mai lung decât ceilalţi doi. Dormim lipiţi unul lângă altul, curelele pe noi ne ţin hainele strânse pe trup, ne este mai cald şi suntem şi gata pentru alarmă. La orele 12 vine şi ne scoală caporalul nostru.Escuada întreagă face de gardă.Trecem pârâul secat şi schimbăm alte escuade.Soldaţii par nişte fantome sub copaci.Noaptea e senină şi rece. Focurile s'au molcomit, ici colo mai clipeşte o zare de lumină. Toată lumea doarme.Noi suntem foarte atenţi căci inamicul ar putea să ne surprindă. La început mi se pare că orice tufă care se mişcă e un duşman. Apoi ochii se deprind.

Din când în când ne mai strigăm încet pe nume. Luna apune,e mare şi roşie. Se profilează silueta sveltă a pinilor uriaşi. Umbrele lor se culcă peste întreaga vale.Amintirile se deapănă, vii, parcă întreaga ta viaţă o revezi într'o noapte de gardă. Ceasurile trec repede. Ne întoarcem obosiţi şi înfriguraţi.Ne culcăm,ne strângem unul lângă altul şi adormim buştean,fără vise.

Dimineaţa anunţă iar o zi frumoasă.Nici un nour

pe cerul senin,de un albastru minunat,cum nu se vede pe la noi.Soarele strălucitor.O frumuseţe.Părăsim bivuacul şi trecem valea pe povârnişul unui deal acoperit cu măslini.Stăm vreo două ore. Intre timp,soldaţii au prins un spion comunist,venit special în mijlocul nostru prin Portugalia.Il aduc în faţa Căpitanului şi a ofiţerilor.Mă uit la el.Ochii i s'au tulburat de frică. Intreaga lui fiinţă este distrusă.Unii dintre muşchii feţei se bat, a pierdut controlul nervilor.Tremură şi se bâlbâie,nu mai poate da nicio explicaţie, mă gândesc ce o fi în sufletul lui,câte gânduri se bat şi se încrucişează apoi frica de moarte.

Ofiţerii ţipă la el şi-l înjură. S'a pierdut complet.Incearcă o vagă apărare dar nu reuşeşte să dea nicio explicaţie clară. Ochii lui sunt atenţi la mâinile locotenentului, care umbla la revolver. Ce l-o fi îndemnat pe dânsul să se facă spion,pentru credinţa comunistă? Pentru bani? Cine ştie.

Intr'o clipă a înţeles ce-l aşteaptă, ochii îi ies din orbite, faţa s'a crispat. Locotenentul îi face semn s'o ia înainte.Porneşte cu paşi nesiguri şi încet, voind parcă a mai lungi ultimile clipe. Parcă spera să mai găsească un sprijin,care nu poate veni de nicăieri. Locotenentul îl îmboldeşte cu revolverul la spate. Mă uit la el cum merge cu capul jos, cu pumnii strânşi. S'a sfârşit,nu mai are nicio scăpare. Se aud câteva împuşcături. Câteva gloanţe şi e gata.Poţi ierta pe cineva care greşeşte contra individului, dar nu se iartă greşelile faţă de Patrie.

Incidentul s'a terminat,ne întoarcem la ocupaţiile dinainte.Un spaniol joacă de mama focului un dans al negrilor din America, ce face ca întreaga companie să se tăvălească de râs.Ni se dă permisia nouă românilor,la dorinţa lui Ionel Moţa,să mergem pe linia întâia de foc.Plecăm împreună cu un alferez (un fel de sublocotenent). De pe deal se vede foarte bine poziţia inamicului.Moţa se interesează unde este Madridul. Era la dreapta, la vreo 10 km.

se vedeau antenele postului de emisiune. Noi făcusem planul ca să defilăm în Madrid cu steagul nostru românesc,luat de acasă.Soarta a voit altfel.

Ne întoarcem. Alecu este dus cu bidoanele la apă.Inamicul începe să bombardeze chiar locul de unde se lua apa.Toţi spaniolii fug. Alecu rămâne, umple bidoanele şi se spală pe mâini.A profitat de fuga celorlalţi,căci altfel trebuia să-şi aştepte rândul vreo două ore.

Incepe bombardamentul,tot mai aproape,chiar la noi.Ne retragem iar la colibele noastre. Trece legat pe un catâr un ofiţer Maur mort. E ţinut de frânghii în şea. Ochii deschişi.Dinţii rânjesc. De sub fesul roşu se văd dâre roşii de sânge închegat E dus să fie îngropat după ritul lui.

Cum merge soldatul cu frâul catârului dus după mână,fără grabă, pe pământul roşiatic nisipos, sub soarele arzător,am impresia că văd Sahara cu beduinii legaţi la cap,ce se pierd în nepătrunsul mister al pustiului.Marin şi-a înfăşurat fularul colorat împrejurul capului şi cu pătura în spate seamăna de minune cu un Maur. Ii place acest lucru şi-l încânta.Cine ştie ce visează sufletul lui,unde pluteşte imaginaţia lui. Noi îi spunem în glumă "Moras" (Maur).

Restul zilei ni-l petrecem împreună spunând istorii.Indrăcită de artilerie inamică şi-a pus în gând să dărâme casa de pe coamă, dar bate fără folos.Obuzele cad lângă ea aproape de tot,dar nu nimeresc. Inăuntru este preotul catolic cu postul de ajutor pentru răniţi. Nu au păţit nimic."Nea Ilie" aduce preotul şi ni-l prezintă.Am fost prieteni cu dânsul până la plecare.E un om superior.

Seara ni se dă ordin de plecare.Compania în formaţie o ia înapoi pe unde am venit. Pe coama unui deal,aproape de Boadila del Monte, ne oprim.Ne desfăşurăm şi avem ordin să ne facem tranşee şi măşti Tot frontul face o retragere strategică sub protecţia companiei noastre.

Cu castroanele în care mâncăm,Marin şi cu mine

ne facem o mască. Moţa şi caporalul sunt alături. Aducem şi ceva paie. Intre timp pe şosea se scurg companiile Banderei noastre şi Maurii.Aceştia luptă totdeauna împreună cu Tercio.Exista între ei şi noi o obişnuinţă de a lupta alături, din Maroc.Maurii au formaţiile lor,care se numesc Tabor. E întreaga seminţie a tribului,dela copilul de 14 ani până la moşneagul de 70 ani. Luptă la fel de bine, ochesc admirabil cu puşca.Deşi avem puşti cam uzate,ei vânează iepuri cu ele. Iubesc grozav armele, pot da orice,dar puşca nu.Sunt foarte friguroşi şi fac foc în tranşee deşi se descopere inamicului. Prefera să moară decât să le fie frig. Aleargă admirabil şi se furişează şi se târăsc ca reptilele. De multe ori comuniştii se trezesc cu ei în tranşee şi nu ştiu de unde au venit. La vânătoarea de tancuri erau minunaţi,se furişeau ca diavolii şi nu rare ori sileau tancurile duşmane să vie în rândurile noastre, căci pe la spatele lor se suiau deasupra,ridicau capacul şi ameninţau servanţii cu grenade.

Ai noştri -Tercio- sunt mândri.Mergem la vânătoare de tancuri fără să ne prea furişem, socotind ca o desonoare a te ascunde, deaceea avem foarte multe pierderi.Sunt nişte reguli foarte ciudate în Tercio,ne mirau mult.Unele sunt admirabile, altele însă fără niciun rost. De exemplu, când suntem în marş,nimeni, nu se pleacă la pământ, ci rămâne în picioare când vine obuzul. Ar fi socotit fricos cine s'ar pleca.Si noi trebue să rămânem drepţi ca să nu scadem prestigiul. Apoi trebuia să nu te fereşti de gloanţe.

Si,curios lucru,aproape niciodată,decât în rare cazuri,a fost rănit sau omorît cineva din cauza acestor imprudenţe.Dar au şi obiceiuri admirabile. Dacă un campanero "soldat" este în pericol, sare întreaga companie să-l scape, chiar dacă este într' un loc periclitat şi se vede bine că trebue să moară toţi.Dacă o companie s'a distrus, sare întreaga Bandera. Tercio nu lasă nici măcar morţii în mâna

dușmanului, într'un caz că s'ar retrage. De altfel cei din Tercio, la un atac, mor până la unul pe poziție. Nu se retrag. Noi nu știam ce însemnează "înapoi" ci numai "înainte". Aproape toți sunt mai tineri ca noi. Băeți de 18-25 ani. Noi eram dela 27 la 46 ani, neantrenați, totuși am reușit nu numai să fim egali, dar să-i întrecem prin gesturile eroice ale lui Moța și Marin.

Spre ziuă ne-au retras și pe noi de pe poziție. Retragerea strategică se efectuase în condiții admirabile. Inamicul nici nu simțise. Abia a doua zi spre seară a început să se apropie când și-au dat seama că ne-am dat înapoi. Scopul mișcării noastre era de a scoate pe comuniști din pozițiile lor, blindate perfect cu beton.

Somnoroși și obosiți ne retragem de pe poziție. Nimeni nu se mai gândește să privească luna. Singur Marin ne atrage atenția asupra frumuseții peisagiului. Dealurile luminate până departe, satele ce se pierd într'o albureală argintie, pâraele pe fundul văilor cu sclipiri de diamant. Ce frumusețe! Cine a făcut toate acestea? Dumnezeu, care este hulit și batjocorit acum. Ne simtim mândri că puteam să spunem:

"Luptăm pentru Hristos. Suntem soldații lui, veniți dela soare-răsare pentru a picura din sângele nostru, pentru eterna credință, pe câmpiile Hispaniei".

Mergem în pas de voie. Din când în când, câte o scântee sare din potcoavele bocancilor lovite de pietre. Sirul nostru merge alene ca o apă pe câmpie. Nimeni nu scoate o vorbă. Pare că suntem vrăjiți.

Doar sgomotul bidoanelor și al măștilor cu clinchet metalic tulbură tăcerea. Din depărtare se aude rar și înfundat câte un pocnet de pușcă. Aș dori ca acest drum să nu mai aibe sfârșit. Mi se pare că mă aflu pe dealurile dela Cahul. Ce distanță enormă ne desparte de țara noastră. Simt cum îmi arde inima când mă gândesc la ea.

Ca niște umbre fantastice întrăm din nou în

Boadila. Nu se mișca nimic. Nici câinii nu au scăpat de furia comuniștilor. Când au întrat trupele noastre în sat, nimic nu mai mișca. Tăcerea morții pusese stăpânire peste tot și peste toate.

Ajungem în fața unei case sortită nouă de adăpost. Cu pași leneș și obosiți urcăm scările unui etaj, bâjbâind prin întunerec. Un căpițel de lumânare resfrânge lumini fugitive pe pereții camerii în care va trebui să dormim. Ne svârlim îmbrăcați cum suntem, cu armamentul pe noi, cu masca drept perna și imediat toți adormim. Suntem îngrămădiți la maximum. Eu nu mai am loc și dorm pe un scaun.

Sălbăticiile Comuniste

A doua zi dimineața, la orele 6, suntem sculați. Prin fața casei noastre trece șoseaua care merge spre Pozuelo. Se face apelul și ni se dă cafeaua. Apoi suntem liberi până la masă. Mergem să căutăm apă să ne spălăm - am ajuns intr'un hal grozav de murdărie, - și să cercetăm satul. Aici am putut avea viziunea clară a ceeace înseamnă revoluția comunistă. Mă voiu sili să fiu cât se poate de scurt în descrierea lucrurilor văzute, pentru a nu fi acuzat de părtinire. Dacă în lupta pentru o ideie pot fi scuzate anumite cruzimi necesare, ceeace am văzut întrece tot ce o minte normală poate să conceapă. Cred că numai creerii îndobitociți de alcool și degenerați au putut face aceste acte de barbarie. O nebunie colectivă ațâțată de o ură ce nu mai are nimic omenesc. Dușmanii omenirii întregi, dușmanii omului ca om. Numai o religie criminală, trecută prin imaginația sadică a poporului evreesc, a putut pune la cale și îndemna să se comită asemenea orori. Fac această afirmație pentru că știu precis că toți conducătorii de fapt ai revoluției sunt jidani veniți din Rusia și Franța, spaniolii fiind paravanul, ei neavând dreptul la nicio directivă. Cei care au încercat să protesteze au fost uciși,

democraţi naivi care au crezut că prin frontul popular vor stăpâni ei. Azana şi Largo Cabellero sunt nişte păpuşi care vor plăti cu capul prostia lor. Spania este un model şi un caz tipic de unde toţi oamenii noştri politici ar trebui să ia exemplu. Si acolo guvernele liberale au oprimat mişcări le de dreapta, sprijinind conştient sau inconştient mişcarea de stânga. Politicianii care, pentru a-şi prelungi cu o lună guvernarea, au făcut pe placul presei iudeo-democratice, până s'au trezit ca frontul popular se închegase atât de bine, încât ei, la urmă, ori au fugit peste graniţă, ori şi-au pierdut capul. Comuniştii ştiu să se servească admirabil de democraţi, apoi fără milă să scape de ei. Acţiunea Generalului Franco nu este o revoluţie împotriva statului, cum încearcă să o prezinte presa jidovească şi cea ţărănistă. Franco a reacţionat în ultima clipă pentru salvarea statului spaniol dela distrugerea morală şi naţională. El a dat lovitura numai cu câteva zile înaintea loviturii pregătite de comunişti. Peste o săptămână ar fi fost prea târziu. Ca dovadă, că revoluţia lui Franco nici nu a fost pregătită este faptul că armata aproape toată se afla în concediu. Garnizoana dela Sevilla, un oraş cu aproape 500.000 de locuitori, se compunea din câteva sute de soldaţi...

Dacă predilecţia comuniştilor este distrugerea şi insultarea bisericilor, nu mai puţin au de suferit şi casele particulare, care au fost ale oamenilor cu stare, clasa care a format puterea Spaniei secole dearândul, şi care a acumulat lucruri rare şi de valoare. Marin a făcut o observaţie dreaptă ca întotdeauna, că Spania este un vast muzeu.

Am să vă prezint o casă care a fost locuită de comunişti, în secolul al XX-lea al civilizaţiei şi al democraţiei. Pe vremuri, casa a fost a unui nobil dar acum în ea se aflau birourile unui fond bisericesc în câteva odăi, iar restul slujea de muzeu.

Intrăm pe scările principale, în sala de aşteptare. O sală imensă, pardosită cu marmoră, în care s'a făcut foc şi apoi s'a turnat apă, încât plăcile au devenit var stins. In locul lor sunt găuri cu bulgăraşi şi praf alb. O statuie de marmoră într'o firidă a fost ciopârţită de nu mai sti ce reprezinta. Tablourile au fost tăiate cu baioneta, făşile spânzura în jos, pictura e scorojită de dogoarea focului. Printre rămăşiţe carbonizate se disting resturi de mobila scumpă aurită, iar în curte sta o mobilă enormă de lemne, deci nu nevoia şi frigul, ci pofta de distrugere, dispreţ pentru muncă şi artă. De jur împrejur murdării. Ceva specific comuniştilor spanioli este murdăria. Trăiesc mai infect ca porcii. Cel dintâi lucru pe care-l facem când cantonăm este încercarea de a face măcar o relativă curăţenie. Ni-e scârbă şi ne înăbuşim.

Urcăm pe scara principală. Balustrada a avut un candelabru din care acum nu a rămas decât locul şi ţăndări pe jos. Nişe în perete unde au fost statui. Acum sunt atât de distruse încât nu mai reprezinta nimic. Dăm în galeria mare de tablouri. Opere de artă. Bogăţia colectivă a neamului spaniol. Se pot observa numai anii: 1400, 1550, 1640 etc., restul tablourilor au fost mutilate oribil. Maica Domnului este profanată îngrozitor. Ne înfiorăm în faţa tabloului Trecem mai departe. Simţim un miros greu de murdărie şi putrefacţie crescând mereu. Se văd uşile capelei larg deschise. Mirosul vine de acolo. Aici pentru prima dată am văzut cu ochii mei ceeace înainte citisem prin cărţi şi ziare, iar ulterior îmi povesteau spaniolii.

Boadila del Monte a fost ocupată de trupele noastre cu trei zile înainte. Atunci am dormit o noapte la mănăstire şi-am pornit imediat la atac la Poiana cu pini. De atunci trupele naţionaliste aproape nu s'au oprit în Boadila, fiind mereu mişcate spre sau dela front. Pe străzi şi în casele unde s'a dormit au fost ridicate cadavrele lăsate de roşii, dar nu a fost timp pentru a cerceta peste tot. Ne-a căzut nouă, să dăm de câteva victime şi să vedem noi înşine de ce sunt capabili comuniştii.

Capela e transformată în batjocoră.Pe treptele altarului se vede ceva, parcă ar fi un corp omenesc, dar nu ne vine a crede.Ne apropiem.Cu groază recunoaştem în mototolul de haine, în sânge închegat, cadavrul unui preot. Are o figură oribilă, roşu-negricios,umflat,ne priveşte cu ochii sticloşi împrejmuiţi de sânge. Ne mirăm de ochii aceştia anormali de mari,ne uităm mai deaproape şi ne trece fiorul. Pleoapele au fost tăiate. Nările nasului arse şi fărâmate,se cunoaşte urma prafului de puşcă.Nasul preotului a servit pentru artificii. Comuniştii i-au umplut nările cu praf şi pe urmă le-au dat foc.Ce spectacol sadic.Mâinile au rămas legate la spate.Numai capul a fost cruţat, probabil ca să se vadă mutilările sau să se lungească moartea în chinuri.Peste tot sânge împroşcat pe pereţi, în unele locuri rămăşiţe de creer uscate cu fire de păr. Aici a fost un fel de comandament militar comunist.

Plecăm năuciţi să anunţăm pentru a fi îngropat Alte grupuri de soldaţi examinează toate clădirile Ii vedem pe unii palizi şi cam pierduţi. Sunt toţi obişnuiţi cu răniţii şi cadavrele de pe câmpul de luptă,dar aici e cu totul altceva.

Mergem abătuţi şi muţi pe o străduţă spre marginea satului să luăm aer. Ne sufocăm. Un camarad din escuada noastră ne face semn să venim la el. Sta la uşa unui grajd, mai sunt vreo doi înăuntru. In semi-întunerec desluşim peste câteva clipe corpul unei fetiţe. Are poate vreo 6 ani, gura e larg deschisă,îi lipsesc vreo doi dinţi în faţă,se vede că i se schimbau tocmai.Limba spânzura afară.Printre genele lungi se zăreşte albul ochilor.Se desluşeşte greu în grimasa chinului obrăjorul drăguţ de copil. Deşi au apărut semne de putrefacţie, se disting bine urmele vinete ale muşcăturilor pe faţă şi pete negre pe gât.A fost sugrumată în timpul sau după violare. Un picior este gol,celalalt păstrează ciorapul târâit, mânuţele strâng convulsiv ţin câteva fire de paie,pe care s'a petrecut teribila scenă.

Cei doi soldaţi înlemniţi şi ei de groază şi durere se dau la o parte şi abia atunci observăm mai în fund o femee,încă destul de tânără,împuşcată. Pete mari de sânge s'au prelins din piept şi pântece.Hainele îi sunt într'o neorânduială grozavă,pe semne s'a opus. A fost şi ea violată,-se văd urme,-vie sau moartă? Probabil sunt fiica şi mama Prin ce chinuri sufleteşti a trecut biata femee auzind ţipetele copilului,cum i s'o fi sfâşiat inima la horcăitul ieşit din gâtuţul fraged. Moartea a venit ca o isbăvire peste sufletele şi trupurile istovite.

Mergem cu paşi nesiguri, niciun cuvânt nu mai poate descrie durerea,suntem copleşiţi, pe fiecare ne mistuie revolta şi o dorinţă nebună de răsbunare.I se pare că nu există chinuri destul de sensibile pentru brutele roşii. Totuşi când îi prindem îi împuşcăm direct, nimănui nu-i vine în gând să chinuiască. Sadismul ne repugnă. La masă nu putem lua nimic în gură, bem numai apă. Sunt şi soldaţi mai vechi,ei aproape nu se mai impresionează.Feţele lor au încremenit.Din Iulie au trecut prin atâtea.Mulţi au aflat sau au văzut chiar cu ochii lor neveste,mamă,copii sau surori ce au căzut pradă sălbăticiei comuniste.Căminuri distruse,case arse,familii batjocorite şi omorîte. Aceşti soldaţi n'au de ce să ţie la viaţă. Trăiesc pentru a lupta pentru a se răsbuna şi pentru a muri glorios pentru Patria lor.

Ionel spune: "Hai să facem o rugăciune".Niciodată parcă nu am simţit mai mult nevoia de a ne îndrepta sufletul către Dumnezeu.Ne aşezăm în genunchi pe câmp.Părintele începe rar,a căpătat un timbru în voce care face rugăciunea să ne pătrundă în suflet şi să ne înalţe în sfere cereşti. Vocea îi tremură din ce în ce, lacrimi îi curg din ochi. Ne simţim atât de aproape de Dumnezeu,purificaţi prin credinţa şi dorinţa de a ne jertfi pentru El.Biserica lui Hristos pe pământ batjocorită, oile lui împrăştiate.Ah,cu câtă bucurie vom muri pentru El.

Pe Poziţie

Prin aer mai plutea încă mirosul de cadavre. Toate victimele comuniştilor şi-au găsit pacea în cimitirul satului.Zilele minunat de frumoase parcă voiau să ne arate atotputernicia lui Dumnezeu.

Dimineaţa făceam instrucţie pe şoseaua asfaltată,iar după masă teme de luptă. Frontul era abia la 200 m.la marginea satului.Se construiau în grabă şanţuri şi reţele de sârmă ghimpată. Zilnic soseau ofiţeri de pioneri. Se săpau mai ales şanţuri contra tancurilor, late şi adânci în partea de ieşire. Am lucrat şi noi două zile la astfel de şanţuri.Din când în când câte o răpăială grăbită de mitraliere şi puşti,ne anunţă încăierarea din vreun sector. La Boadila au fost nişte zile minunate la început.In timpul repausului stam pe nişte scaune de paie şi ne prăjim la soare,admirând peisajul din faţă ori scriind scrisori,de a căror soartă nu ştiam nimic,deoarece nu primeam niciun răspuns.Aveam impresia că s'au rupt toate legăturile cu cei de acasă, că suntem nişte naufragiaţi pe o insulă îndepărtată şi pustie,până la care nu va putea răsbate niciodată vreo ştire de acasă.In această stare sufletească am luptat o lună şi jumătate. Ionel Moţa şi Marin au murit fără să fi văzut o slovă de acasă,dela soţie şi copii. Nu înţeleg deloc aceste inutile cruzimi.Ce delicte am fi putut noi comite, sau ce informaţii primejdioase pentru ţară ar fi putut scrie soţia unui soţ, mama unui copil sau fratele unui frate?

De multe ori ne plimbam pe şoseaua din faţa casei discutând. Eu aveam o artă specială de a-l provoca pe Ionel şi pe Marin la vorbă.Câte lucruri minunate am avut astfel ocazia să aud din gura lor şi cât de puternic s'a închegat atunci în sufletele noastre, dragostea sfântă care ne va lega în

Aproape de tranşee era o tăbliţă care ne indica: "Spre front".In plimbările noastre mergeam întotdeauna până acolo.Tranşeele fiind numai la 10 m vedem şi pe inamic cum îşi pregătea poziţia. Erau clipe de linişte.Era mai greu seara,când se făceau incursiuni.

Odată inamicul ne-a surprins pe când făceam instrucţie şi ne-a încadrat intr'un foc ucigător de şrapnele.Ne-am mutat mai la dreapta,mai la stânga,dar şrapnelele după noi. Totuşi făceam instrucţie mai departe ca şi cum nu se întâmpla nimic.Deşi nu înţelegeam deloc pe locotenentul nostru,care ne risca inutil viata intr'un foc ucigător,noi românii, executam mişcările fără a face cel mai mic gest de adăpostire.

Spre seară ne întoarcem acasă şi ne aranjăm patul,adică paiele.Casa fusese a unui om cu stare Se vedea după lucrurile din casă,care deşi distruse, arătau totuşi că acolo a fost belşug. Mai mult decât toate vorbea însă biblioteca cu cărţi rare distrusă în mare parte. Când am intrat noi acolo, era o jale! Totul era aruncat pe jos: cărţi,tablouri,vesela,lingerie.Ce s'a putut fura a fost furat restul a fost distrus.Mobila era în aşa hal sfărâmată încât nu se mai putea întrebuinţa.Aşa că,pentru a curăţi locul, soldaţii o puneau pe foc. Din bibliotecă am mai găsit totuşi un număr destul de mare de cărţi rare şi frumoase,încă în bună stare.

Dl Clime avea o slăbiciune pentru "Istoria Picturii",compusă din 18 volume enorme. Le tot ascundea să nu le rupă soldaţii.

Marin se ataşase de o ediţie ilustrată a lui Moliere,pe care a luat-o în sac,a purtat-o un timp fiind grea însă,a aruncat-o cu sac cu tot.

Mai erau apoi alte cărţi valoroase, în ediţii admirabile, cu gravuri, pe care le întrebuinţam ca perne sub cap. Aceasta spre a le sustrage din mâna celorlalţi soldaţi care rupeau foi şi-şi ştergeau

briciul, spre marea supărare a dlui Clime. Ar fi voit să le strângă, să le apere pe toate. Era imposibil.

Facem de sentinelă jumătate de ceas, iar restul în adăpost. Adăpostul era însă foarte incomod, strâmt şi pe deasupra plin de apă. Când ne ajungea mai ales rândul dela 11-3 sau dela 3-6, îngheţam de frig, căci pantalonii de doc numai de cald nu puteau să ne ţină. Punem masca şi ne aşezăm pe ea, dar cum era mică nu era deloc comod să stai aşa!

Intr'o seară eram de rând pe front dela 12-3. Ne sculăm somnoroşi şi îngheţaţi de frig, căci dormeam pe pardoseală de piatră acoperită cu puţine paie. Afară de aceasta, era o duhoare de nesuferit, un miros acru şi iute, de corpuri nespălate de luni de zile, căci, într'o cameră în care în mod normal, ar fi putut să doarmă cel mult 5 inşi, dormeau acum 30.

Ne punem păturile după gât şi plecăm încet să schimbăm altă secţie. Ajungem acolo fără să ne simtă inamicul şi intrăm în adăpostul-transee.

Când intrăm în ele aveam întotdeauna o senzaţie neplăcută, căci aproape n'aveam unde să ne mişcăm şi la nevoie n'am fi putut să le evacuăm, ci aveam toate şansele să murim acolo îngropaţi de vii.

Eu intru primul de sentinelă. Ceilalţi camarazi se aşează cum pot şi încep să sforăie.

Moţa şi Marin se aşează pe mască şi stau foarte rău. Incep să vorbească. Ionel zice:

-Ce bine ar fi fost să fi luat Totu vreo carte.

Marin îi răspunde:

-N'avea grije, sunt sigur că a luat.

Eu aud şi mă fac că nu pricep. Apoi zic

-Când mă ocăreşte Dl Clime îi daţi dreptate. Acum râdaţi.

Marin pune mâna la spatele meu şi dă de un volum gros pe care-l pusesem să mă izolez de udeală şi mă rezimam în el. Imi promit amândoi că nu mă

spun dlui Clime. Rup cartea în două şi le-o dau. Ei o pun pe masca de gaze, care a devenit un fel de băncuţă. Râd amândoi de păcăleala dlui Clime şi-mi promit din nou că n'au să mă spuie şi nici n'au spus.

Tranşeea noastră era aşezată la un cap de deal Dela noi pornea o vale; pe o parte a ei erau ai noştri, iar pe cealaltă parte inamicul. Cum stăteam aşa dormitând, deodată porneşte focul. Snopul de gloanţe de mitralieră, foc de mortiere, care seamănă cu lătratul unei haite de câini, explozii de grenade de o grozavă intensitate. Artileria se trezeşte şi ea, astfel că sgomotul devine infernal.

Gloanţele rătăcite ajung până la noi. Noi nu tragem ca să nu ne descoperim, dar toţi stăm în picioare cu grenadele gata, ca la caz de nevoie să cădem în flancul inamic. Luna luminează discret şi, în lumina ei, fiecare butuc de vie ne pare un duşman. Vin însă îndată valuri de ceaţă de nu se vede la doi paşi. Facem eforturi grozave să vedem ceva prin ceaţă, căci focul nu mai slăbeşte. Putem fi surprinşi de inamic şi tocaţi. Dar valurile de ceaţă au trecut şi luna se arată iaraşi. Totuşi rămânem încordaţi, căci focul ne-a sgândărit nervii.

Ne vine miros de sânge sărat şi nările se dilată cu voluptate. Nu mai avem răbdare. Vrem să tragem şi noi, vrem să pornim şi noi la atac. Sergentul Ortigoza cu greu ne ţine pe loc. Dela un timp focul începe să se potolească. Două ore au trecut ca un minut. Impuşcăturile devin din ce în ce mai rare, apoi mor cu totul şi liniştea, o linişte de mormânt, ne cuprinde.

Câteva clipe înainte era urgia lui Dumnezeu, iar acum linişte. In lumina lunii, devenită mai vie, copacii îşi profilează siluetele lor elegante, iar pârâul sclipeşte în fundul văii ca un brâu fermecat de argint, ca într'un basm.

Nici nu-ţi vine a crede că în peisagiul acesta dumnezeesc, sunt monştrii de oţel cari se pândesc, cari îşi studiază mişcările, pentru a se putea uci-

de mai bine.

Camarazii noştri au adormit din nou. Noi nu putem adormi. Stăm treji şi ne uităm înainte rezemaţi de parapet. Luna se lasă încet, încet înspre apus. In cepem să vorbim de cei de acasă. Ne-am pus păturile în cap şi ne-am lipit unul de altul. Ionel Moţa ne povesteşte amintiri din copilărie, de pe când a fugit cu părinţii din Ardeal şi au venit la Bucureşti. Marin, despre luptele lui sufleteşti, despre modul în care a intrat în Legiune. Nu ne este somn deloc, aşa că am fi putut sta până la ziuă. Nici nu ştim când a trecut un ceas mai mult, căci în loc de ora 3, a venit şi ne-a schimbat la 4. Sergentul ce trebuia să ne schimbe s'a temut să nu fie descoperit de inamic şi întârziase. Plecăm spre culcuşul nostru, trecând pe la bucătăria improvizată. Cazanul cu cafea cu lapte e plin şi fierbinte. Fiecare îşi ia cât îi trebuie apoi mergem să ne culcăm. Când intrăm în casă aerul e de nesuferit. Contrastul cu cel de afară e grozav. Deschidem un oblon să se mai aerisească puţin, dar peste câteva clipe adormim şi noi şi nu mai simţim nimic: nici duhoarea cumplită nici frigul, nici pietrele ce ne intră în oase. Spiritul nostru sboară spre alte zări şi mări, la ţara noastră, la cei de-acasă.

In fiecare noapte trebuia să stăm de veghe trei ore în locul cel mai periculos. Nu de puţine ori trăgeau în noi şi inamicul şi ai noştri. In jurul Boadilei se lucra de zor. Noi credeam că se va produce un atac inamic. Nu ne puteam închipui că toate aceste lucruri se fac pentru a deruta pe inamic, ca să nu bănuiască ofensiva care se pregatea.

Am săpat şi noi într'o zi, pe ploaie, la un şanţ contra tancurilor. O muncă istovitoare. Munceam însă cu râvnă, din toate puterile noastre.

-Să ne punem toate puterile noastre , zicea Moţa, să nu se supere camarazii pe noi, să creadă că am voi un regim de favoare.

CRACIUNUL PE FRONT

Aşa cu lupte, cu muncă, cu glume şi poveşti zilele treceau şi se apropia Crăciunul. Incepuseră nişte ploi grozave, timpul se stricase de tot. In sfârşit s'a făcut iaraşi frumos.

In ajunul Crăciunului ne-am dus să căutăm o casă părăsită, să ne facă Părintele o slujbă. Dar toate casele erau grozav de murdare. Cea mai curată era şcoala. Parcă fusese părăsită în clipa aceea. Pe bănci se aflau încă tăbliţe şi abecedare, ca şi cum copiii ar fi fost în recreaţie. Mobilierul nou, nici nu era despachetat. Am improvizat dintr'o masă un fel de altar. Dl Clime a scos din sân icoana Sf. Arhanghel Mihail, iar Părintele, crucea şi cartea. A pus apoi patrafirul şi cu glasul său blând a început rugăciunea. Niciodată n'am auzit vreuna mai impresionantă!

Din depărtare se auzia răbufneală de mitralieră şi vuet de tunuri. Atunci am înţeles mai bine că niciodată marele mister al credinţei în Dumnezeu: Puterea întăritoare.

De Anul Nou Părintele ne-a împărtăşit din nou, deşi ne împărtăşisem la plecare.

Spaniolii sunt oameni veseli şi cu toată nenorocirea ce căzuse asupra ţării lor, aşteptau cu mare bucurie sărbătorile Crăciunului. Seara pe la ora 7, noi ne-am strâns cu toţii în jurul lui Ionel şi am cântat câteva colinde, apoi cântece legionare.

Ni s'a dat mâncare mai multă şi mai bună ca de obiceiu şi pe deasupra şi coniac. In camera de alături stăteau ofiţerii cari ne-au poftit la ei. Am cântat împreună imnul legionarilor din Tercio, apoi din nou cântece de ale noastre.

La un moment dat Ionel zice să cântăm şi "Imnul legionarilor căzuţi". Ne sculăm în picioare. Ofiţerii se scoală şi ei şi cântecul a început grav şi

jalnic. Niciodată n'a sunat mai jalnic acest cântec în comparaţie cu veselia de până atunci. Eram cu toţii foarte emoţionaţi. Acolo, departe de ţară, la un pas de moarte, evocarea celor căzuţi era mai puternică decât oricând. Toţi aveam lacrimi în ochi. Noi ne-am retras, dar ceilalţi au continuat veselia.

Tăceam şi stăteam cu ochii închişi că şi cum am fi vrut să ne amăgim pe noi că dormim. In realitate, cu toţii ne gândeam acasă. Cred că în seara aceea a curs o lacrimă din ochii fiecăruia. Nu de regret, că am venit să luptăm şi să murim, ci de dor.

A doua zi s'a dat o mâncare excelentă: 4-5 feluri de mâncare, plus desertul compus din cafea, prăjituri, fructe, coniac şi vin. Prezidentul era bucătarul nostru. Porecla de "Prezident" i-am dat-o eu, iar el, foarte încântat, a popularizat-o din toate puterile, aşa că acum toată lumea îi spunea: "Prezidente". Din această cauză eram foarte bun prieten cu el. Dealtfel, noi ne împăcam foarte bine cu toţi soldaţii cari erau cuviincioşi şi se purtau foarte frumos. Portughezii, în special, ţineau foarte mult la noi. Tot ce căpătau împărţeau cu noi. La fel făceam şi noi.

"Prezidentul" nostru, mic şi slab, cu o barbă mare, neagră şi cu mustăţile unse avea un aspect foarte comic. Murdar ca toţi bucătarii militari, negru de fum şi plin de grăsime, purta întotdeauna la şold o ploscă plină cu vin, din care se cinstea mereu. Dar şi eu m'am înfruptat, nu de puţine ori, din plosca lui. Pentru ca să-şi dea o mutră mai răsboinică mai purta la brâu şi un revolver, căruia îi da o întrebuinţare cu totul originală: de cep la butoaie, singurii duşmani cu cari avea parte să dea piept -şi pe cari îi executa fără nicio milă. Deaceea, în virtutea prieteniei ce ne lega, eram oricând favorizaţi în privinţa vinului. Păcat însă că ai noştri -în special Ionel şi d-l Clime- erau mai amatori de dulciuri, nu de vin.

De câte ori ne duceam pe la "Dl Prezidente", mi punea câteva pachete de ciocolată sau cutii de sardele în buzunar. Veneam atunci cu un aer misterios şi i le predam dlui Clime care le împărţea mai drept decât înţeleptul Solomon.

Meseria de bucătar la "Tercio", nu prea era de invidiat, având în vedere cantitatea mâncării, precum şi faptul că trebuia dusă în prima linie. Dar bucătarul nostru era imun contra gloanţelor şi a schijelor. Se zice că pe omul ameţit îl păzeşte şi Dumnezeu. Astfel se explică, desigur, imunitatea bucătarului nostru, căci nu cred să fi fost vreodată treaz. In orice caz, noi, într'o lună şi jumătate, nu l-am văzut niciodată cum arată la figură când e teafăr. Când porneam, îşi trântea cazanele în maşină lăzile cu proviziile, apoi sărea şi el deasupra, împreună cu ajutoarele şi făcea un tărăboi, de credeai că el singur cucereşte Madridul.

Mai era în compania noastră un tip foarte nostim, slăbiciunea lui "Nea Ilie", căpitanul nostru. Era un beţiv nemaipomenit şi acesta era motivul care-i atrăgea simpatia lui "Nea Ilie". Căci între beţivi ca între toate meseriile, există o solidaritate profesională. Făcea nişte pozne de ne prăpădeam de râs. Când era ceva grav, el trebuia să apară clătinându-se şi salutând pe toţi într'un mod imposibil de redat în scris.

Era "rămăşită din Maroc", căci din vechiul efectiv, mai rămăseseră vreo 4 oameni. Toţi ceilalţi trecuseră în lumea de veci. Admirabilă perspectivă şi pentru noi! Bandera din care făceam parte, a 6-a era cea mai grozavă din toate cele 25, câte erau. Iar din Bandera 6-a - compania 21 - "ventiuna" era de neîntrecut. Fusese citată de vreo 4 ori pe armată. Un singur defect avea: La o lună cel mult trebuia refăcută, căci în acest interval se curăţau toţi din vechiul efectiv. Când am plecat noi spre ţară, din camarazii noştri de luptă mai rămăseseră vreo 35 de oameni. Acum cred că s'a dus şi ea la refacere...

In ajunul Anului Nou a venit ordin ca să patrulăm pe front pentru a cunoaşte poziţiile şi, cred,

pentru a da impresia că inspectăm întăriturile. Praf în ochii duşmanului. De fapt se apropia ofensiva. Plecăm dimineaţa şi o luăm dealungul frontului. Intâlnim în cale adăposturi aranjate cu ce s'a putut lua din sat.

Maurii şi infanteria care ţineau poziţia, se uitau curioşi la această vizită. Adăposturile, camuflate cu crengi de copaci, erau foarte nostime făcute după fantezia Maurilor. Pretutindeni şanţuri de legătură, tranşee şi se lucrează încă de zor. Păcat de munca asta zădarnică! Dar nimic nu este cruţat pentru a i se da inamicului impresia unei stabilizări a frontului.

Mergeam descoperiţi şi nu ştiu din ce considerente nu a pus inamicul o mitralieră. Intr'o clipă putea să ne cureţe pe toţi. A fost un fel de defilare a morţii. Era frumos şi amuzant! Am venit de-am mâncat, şi la ora 3, am pornit din nou, pe altă parte. Aici, inamicul luându-ne drept ofiţeri, a început a trage în noi de zor. Un glonte s'a oprit la piciorul meu; un altul a fluerat pe la urechea lui Ionel. Ne surprinseră, căci noi doi veneam mai în urmă vorbind. Ne-am culcat la pământ şi într'o clipă am fost în adăpost. Acolo ne-am odihnit bine, apoi am pornit-o mai departe. Soarele apunea. Ce apus fantastic! Soarele devenise enorm de mare, iar pe creastă scăldaţi într'o lumină de basm, se proiectau siluetele unor pini. Sergentul ne tot îmboldea să mergem mai repede, dar noi nu ne înduram să ne despărţim de acest tablou măreţ. Ceva de vis, de feerie, ceva divin.

Spre seară am ajuns acasă. Era ajunul Anului Nou. N'a mai fost însă veselia dela Crăciun. Parcă un presentiment ne spunea că anul care vine nu va fi prea bun cu noi. A doua zi, am pornit pe neaşteptate la ofensivă.

OFENSIVA

La orele 6,când m'am dat jos din casa în care fusesem cartiruiţi, şoseaua era plină de trupe. M'am minunat grozav pentru motivul că lucrările făcute în jurul Boadilei del Monte,lăsau să se înţeleagă pentru noi şi pentru inamic,o stabilizare de front,iar această concentrare de forţe nu avea niciun înţeles. Cu o viteză neobişnuită la spanioli,ni se dă cafeaua cu lapte,apoi "preparare" şi "Benga","benga",Intr'o clipă compania noastră este jos în formaţie. Ni se dă hrana rece: două cutii de sardele,doi cârnaţi, două bucăţi de caşcaval şi pâine. După aceea se aduc lăzi de cartuşe şi grenade. Peste încărcătura ce o purtăm de obiceiu,mai luăm şi prin buzunare.(La spitalul Grignon,când am fost evacuat de pe front,am predat la magazie 11 încărcători numai din buzunare).Intretimp,companii după companii sosesc. Tercio şi mauri.Suntem concentraţi în dosul unei mânăstiri,la adăpost de vederea duşmanului, care este acum la 50 metri de noi. Artileria noastră varsă foc pe tot întinsul frontului.Avioanele distrug întăriturile inamice. Sunt atât de multe,încât nu mai ştii unde să te uiţi. Au pornit la atac trupele de mauri,cari strigă foarte ciudat, şi infanterie care ţinea frontul,Se aud împuşcăturile.Noi nu ştim de ce nu porneam. Incepem să cântăm "Sfântă Tinereţe Legionară"; se adună în jurul nostru ofiţerii şi soldaţii.Apoi "Stefan Vodă al Moldovei".Corul nostru mic domină însă miile de oameni. Toţi ştiu că suntem români.Vin şi câţiva portughezi care ne acompaniază.Cântecele noastre au stârnit mare entuziasm.Cântăm apoi imnul legionarilor din Tercio "Soi Valiente Legionario" (Fii Viteaz Legionare).

Este timp. Bănică dă tonul la "Suflocată pân'la brâu".El face solo şi este acompaniat de ceilalţi români.

Hora legionarilor cu chiuituri stârneşte spaniolilor multă admiraţie.S'au grămădit toţi în jurul nostru,încât abia mai putem răsufla.Bănică,cu barba şi înălţimea lui,îi domină pe toţi.El a rămas în sufletul spaniolilor ca reprezentantul tipic al românilor. Sergentul Ortigoza, comandantul secţiei noastre,se plimbă mândru şi spune tuturora că el ne comandă. Suntem veseli.Infine,vine ofensiva.Până una alta,ceasurile trec.Desfacem câte o cutie de sardele, să ne mai treacă timpul . Pleacă flancurile,plecăm şi noi. O mică rugăciune în gând. Ne uităm unul la altul. Suntem cu toţi transfiguraţi.

Bănică merge cu barba în vânt.Pe umeri duce o puşcă mitralieră luată dela inamic. Este aşa de mare şi groaznic, încât am impresia că inamicul fuge de frica lui,crezând că este vreun nou tanc, ultima invenţie nemţească!

Alecu Cantacuzino merge strâns ca un arc, puţin aplecat,gata să se desfacă brusc.

Părintelui Dumitrescu îi sticlesc ochii, s'a trezit în el toată vânjoşenia lui de ţăran depe Argeş.Atacul îl face uşor şi-i gata să moară pentru Hristos.

Dl Clime este atent. Se uită la noi protector şi cu bunăvoinţă.A mai făcut răsboiul,ştie ce înseamnă ofensiva. In clipele cele mai grele el tot radiază de bunătate.

Marin e vesel,se leagă de orice lucru şi face glume,fiecărui glonte ce-i trece pe la ureche îi spune ceva.E viteaz mare.

Ionel Moţa este serios şi hotărît, merge cu elan,mâna lui e strânsă pe puşcă.Mă uit la el.Frumos cum e,pare zeul răsboiului.

Si eu mă simt bine. Am însfârşit senzaţia a ceeace înseamnă răsboiul.

Coborîm o vale; în drumul nostru se târăsc ră-

niţi.Peste tot găsim muniţii şi bagaje.Inamicul a fost surprins. Intr'o tranşee vedem doi comunişti în viaţă,care aruncă grenade protejând retragerea roşiilor.Sunt imediat împuşcaţi cu toate că ridicase mâinile în sus. Maurii nu cred în pocăirea marxiştilor. Trecem înainte. Escuada cu Bănică,dl Clime, Alecu şi Părintele Dumitrescu,ocupă o casă de pe coama, aruncând grenade, noi ne instalăm în nişte gropi de obuze şi începem a împuşca comuniştii care fug.Vin de se aşează şi mitralierele şi în voie vânăm roşii care fug în debandadă.Retragerea lor este sprijinită de tancuri, care încep să ne bombardeze. Inaintăm spre a lua altă poziţie, deoarece aceasta este descoperită şi bine reperată de inamic.

Escuada noastră îşi face măşti (mici adăposturi în pământ) pentrucă nu avem tranşee.Din spate începe un foc viu. A rămas o insulă de tranşee comuniste camuflate în păduricea rară de măslini, la liziera unui deluşor.Focul mitralierelor şi al puştilor mitraliere se îndreaptă în contra lor şi în cinci minute nu mai mişcă unul.Maurii se duc să termine cu baioneta.Noi ne-am ajuns scopul.Linia care trebuia să o ocupăm,este în mâinile noastre. Lăsăm puţin timp să înainteze şi flancurile. Inaintarea companiei noastre este aşa de vijelioasă, încât în tot timpul luptelor a trebuit să aşteptăm înaintarea flancurilor.Intre timp tancurile inamice s'au ascuns sub cutele terenului şi ne bombardează cu precizie.Ne-am făcut una cu pământul în măşti.La stânga mea la un metru,un obuz a făcut praf pe un camarad şi a rănit alţi doi. Bat în faţă,la dreapta,la stânga.Ne-au năucit.Incepe şi artileria inamică.Eu mă rog lui Dumnezeu, Maicii Domnului, Arhanghelului Mihail. Simt cădin clipă în clipă trebuie să vie şi peste mine un obuz.Dumnezeu însă,ne-a ferit.

Intre timp a sosit şi artileria noastră şi tunurile antitanc.Un tun se aşează deasupra tranşeei unde stau Alecu, Clime, Părintele Dumitrescu

şi Bănică.Prin surprindere trage un foc.Presiunea a dat peste cap pe Alecu şi pe Părintele Dumitrescu.Soseşte şi aviaţia.O luptă crâncenă se încinge şi un bâzâit infernal despică văzduhul. Un avion inamic ia foc şi se prăbuşeşte. Se lasă mai întâi pe o parte, se învârteşte şi şueră.Intr'o clipă e la pământ,sar ţăndări aprinse din el.Toate avioanele inamice o rup la fugă. Artileria antiaeriană le încadrează şi le sileşte să sboare pe jos, aproape de pământ.Tancurile încep să se retragă.Le auzim sgomotul dar nu le vedem.Locotenentul Prado ia plutonul nostru şi pornim la vânătoare de tancuri, cu benzină şi grenade. Venim pe sub deal şi ne apropiem tare. Apoi ne târâm pe burtă, până la coama.Am intrat între trei tancuri. Cât pe aci să ne cureţe pe toţi. Ne retragem.Peste un sfert de oră, pornim din nou.Acum tancurile s'au depărtat. Totuşi au fost nevoite să iasă la coama dealului. Cum le văd tunurile noastre antitanc,se aşează în bătaie după ele.Obuzele parcă ar fi nişte bile de argint.Se văd cum ies din tun şi până unde bat.Un tanc a fost aprins cât ai bate din palme.Celelalte o iau la goană. S'au ascuns după coama unui deal la o distanţă cam de 1 km.şi jum. Precise şi bune tancuri! Se zice că ar fi ultima invenţie germană. Artileria noastră bate pe poziţiile duşmane.Aviaţia i-a nenorocit.

Avem repaus un ceas până'n seară. Mă duc şi tai plusiul cu vată cu tot de pe un automobil nou nouţ,surprins de noi cu motorul fărâmat de o bombă,pentru a-mi face aşternut în acea noapte.Rupem şi ceva crengi. Masca am făcut-o mică, aşa că nu putem dormi doi alături. Impart plusul cu Moţa şi Marin.Alecu a găsit un sac şi mi-l aduce să-i cos o baieră ce se descususe. S'a făcut întunerec. Mă duc cu Marin şi aducem dela automobil de mâncare. Mâncăm pe întunerec. Ni s'au adus şi păturile.Păcat că sunt însă de bumbac şi subţiri. Moţa este primul de sentinelă.Se lasă un frig năpraznic.Incerc să dorm.Mă fac mic,mă învelesc cu pătura,dar degeaba.Pământul nisipos este umed.Stau în groapă ca într'un sicriu,cu pereţii reci şi umezi.Adorm. Când Moţa a predat postul său în primire lui Marin, vine şi mă scoală. Eram ţeapăn. Spatele nu-l mai simţeam. Incep să fug, să sar, pentru a pune sângele în mişcare. Ionel spune că mai bine e să nu dormim toată noaptea.Un junghiu mă ţine într'o coastă. Intru şi eu de sentinelă şi văd şi pe dl. Clime cu pătura în cap că se plimbă. Singur Alecu a nimerit-o mai bine. In escapada noastră după tancuri, Moţa a găsit o pătură de lână şi,bun cum este el,a dat-o lui Alecu deşi îi era şi lui tot aşa de frig. Ionel a arătat tot timpul campaniei un suflet admirabil. Sef, camarad şi frate pentru toţi.

La orizont se vede o pată roşie, apoi din ce în ce se măreşte.A ieşit înfine şi soarele. Apa a îngheţat în bidon. La cafea cu lapte cer "Para três" (pentru trei) deşi era apanajul lui Bănică, căci eu altfel ceream: "para dos" (pentru doi). Aşa, reuşesc să mă încălzesc puţin. Incepe să se încălzească. Ziua,cald uneori de mori,nu mai poţi fugi la atac,iar noaptea îngheţi. In depărtare se vede inamicul, care vine să întărească poziţiile. Incepe o răpăială de mitraliere şi inamicul s'a risipit.

Ocuparea şoselei Las Rozas

Soarele iese sus şi ne încălzeşte. Ne-am desmorţit de frigul de peste noapte. Artileria noastră trage câteva focuri pentru regularea tirului.

Lui Ionel Moţa i-a venit din România o ilustrată dela mama sa.Pe faţa lui joacă o rază de lumină de bucurie. E singura scrisoare care a sosit în Spania,scăpată din nebăgare de seamă,de cenzura dela poşta din România.

Ne bucurăm cu toţii,căci avem speranţe că vom

primi şi noi veşti din Patrie. O luăm fiecare în mână. Nu am mai văzut slovă românească de peste o lună. Stam alături, Marin, Moţa şi eu. Ionel ne spune:

-Cât necaz am făcut eu părinţilor mei. Când am plecat dela Cluj, ne-am aruncat o privire înapoi. Am văzut-o pe mama, care se uita după mine pe geam. O privire care nu o voiu uita niciodată...Dar pentru marea noastră misiune nicio jertfă nu este prea mare. Si dacă Dumnezeu crede că moartea mea este necesară pentru a răscumpăra păcatele neamului nostru, mor cu bucurie.

Mă uit la Moţa, cred că tot cu acelaşi curaj şi credinţa a mers la moarte pentru Cruce mucenicii credinţei noastre strămoşeşti.

In lumina soarelui şi sub bombardamentul artileriei, amintirile noastre de acasă capătă un farmec deosebit. Vorbim mult, pare că aşa suntem mai aproape de ai noştri. Apoi gândul ni se îndreaptă către Căpitan şi Legiune. Totdeauna forţa noastră de rezistenţă a fost Mişcarea. Să ne purtăm bine, să se fălească Mişcarea cu noi.

Se dă ordin de preparare. Suntem gata cu toţii. Mă uit la Moţa şi Marin. Amândoi, de câte ori plecăm la atac, scot nişte fotografii din buzunar şi pe furiş şi jenaţi parcă, se uita la ele. Eu mă fac că nu-i văd. Marin se uită la mama lui, decupată dintr'o fotografie, pe semne grup, şi la d-na Marin, ce abia se zăreşte într'o poză pe munţi, căzută în zăpadă. Moţa se uita la copii. O fotografie făcută la Mare cu Gabriela şi Mihăiaşi în apă.

Imi pare rău că n'am luat şi eu o fotografie a Verei, nevasta mea. Parcă i-am uitat figura.

Pornim în formaţie. S'a pornit tot frontul, dealungul, cât vezi cu ochii. La dreapta şi la stânga soldaţii au pornit din tranşee. Compania noastră este astazi mai în urmă, dar peste câtva timp, la luarea contactului cu inamicul, vom fi iaraşi în linia întâia. Inaintăm greu căci inamicul nu se dă bătut. Avem pierderi mari. Vedem cum brancardierii nu mai pridideşc cu ridicatul răniţilor. Stam la adăpost într'un şanţ natural pe fundul unei văi şi ne odihnim. Trece, dus pe targă, împuşcat în gură, locotonentul dela companía de mitraliere. In ziua aceasta am pierdut mulţi ofiţeri. Aproape toţi ofiţerii banderei noastre au fost omorîţi sau răniţi. "Nea Ilie" al nostru este însă calm cu plosca lui plină totdeauna de coniac.

Inaintăm şi ocupăm şoseaua. Pe marginea ei, în şanţ, se fac repede tranşee. Escuada noastră este pusă să facă de gardă în extrema stângă, din cauză că s'a desfăcut legătura cu flancul stâng. Stăm pe un deluşor, bătut de tancuri cu tunurile. Caporalul Montesina este rănit de un obuz. Ionel Moţa ia comanda escuadei. Trebue să raportăm clipă cu clipă la Plana Maior (Statul Major) toate mişcările din stânga, ca să nu fim înconjuraţi de inamic. Moţa face rapoartele scrise în franţuzeşte. Se vede ochiul ofiţerului şi precizia omului pregătit. Mi le dă mie şi eu, sub o ploaie de gloanţe, le duc lui Marin. El fuge la fel până la Plana Maior. Spre seară s'a făcut legătura cu trupele noastre. Morţi de oboseală primim ordin să mergem la locul nostru în tranşeele dela drum. Incepem să ne săpăm şi noi cu ce putem, un parapet în faţă şi lărgim şanţul şoselei, spre a încăpea să ne culcăm. Apa isvoreşte din pământul nisipos. Eu mă duc să culeg ceva ierburi uscate să le pun dedesubt. Dintr'un turn trag în noi cu puşti cu lunetă. Chitesc minunat. Numai Dumnezeu ne scapă.

Mie începe să-mi fie frig. Simt cum mi se urcă temperatura, la noapte deci n'o să-mi fie frig. Apa a udat paiele. Mă duc cu un sac şi aduc băligar de pe câmp, pus în grămezi pentru îngrăşeminte. Cel puţin izolez apa dedesupt. La murdăria şi păduchii noştri, nici nu mai contează asemenea aşternut.

Moţa este primul de sentinelă. Marin şi cu mine ne-am culcat. Ne-am strâns unul în altul, ghemuiţi, să ne încălzim. Eu cred că am 40 de grade. M'am muiat şi încep să am vedenii. Marin a adormit lângă mine. Peste 3 ceasuri vine rândul lui. Ne sculăm. Pun

bidonul la gură şi beau toată apa. M'am răcorit. Moţa este mort de oboseală şi înghoţat de frig. Imi spune:

-Totule, vino la spatele meu şi mă încălzeşte!

Ne culcăm jos şi mă lipesc cât pot de el. Ii suflu cald la ceafă. Marin ne-a învelit cu păturile noastre de bumbac. Câteodată pare că şi acum îl simt lângă mine pe Moţa, aşa am fost de strânşi unul lângă altul.

Atacul

A doua zi dimineaţa, predăm păturile la camion şi luăm cafeaua cu lapte. Este o zi posomorîtă cu ceaţă. Până acum am avut noroc numai de zile frumoase. Stau cu Moţa şi Marin de vorbă despre lucruri şi amintiri de acasă. Apoi cei doi se duc în vizită şi pe la dl Climo şi ceilalţi. Alecu cu tot "Bonton"-ul lui, a cărat câţiva saci cu bălegar pentru a izola apa ce izvoreşte din nisip. Ii văd cum încălzesc conserve de fasole la jăratecul butucilor de vie. Lui Marin i se rupea inima când vedea cum soldaţii scot din rădăcini via şi fac foc. Din cauza ceţii ni se permite să facem focul căci inamicul nu ne poate repera.

E plăcut acest mic repaus. Puştile stau pe parapet, învelite cu cârpe la închizător să nu intre nisip şi să nu le ruginească ţeava.

Am făcut rost şi de câteva lădiţe în care au fost cartuşe. Le desfac şi le pun sub paie. Caporalul nostru încearcă să facă şi el o leacă de foc. Ramurile verzi nu vor să ardă, cu toată benzina pe care o toarnă peste ele. Imi fură toate scândurile şi focul s'a aprins. Tot fumul ne vine nouă în ochi. Pun în glumă masca de gaze. Avem nişte măşti de gaze, o minune. Poţi sta ceasuri întregi şi nici nu te simţi. La Plana Maior a venit în vizită un căpitan maur, foarte simpatic. Stau cu toţii de vorbă. Ceaţa

împiedică operaţiile. Se face ceasul aproape 12.

Deodată o bubuitură şi un obuz de tanc vine chiar în mijlocul tranşeei Statului Major al Banderei, drept în braţele căpitanului maur.

Il face praf, bucăţi de carne şi sânge sar în aer stropind pe cei dinprejur. Mai e rănit puţin la picior şi locotenentul nostru şi alţi câţiva. Se face o mică tulburare. Soarele începe să risipească ceaţa. In faţa noastră se aude mişcare. Tunurile noastre antitanc nu văd nimic. După o jumătate de oră de aşteptare încordată, ceaţa s'a ridicat. In faţa noastră pe deal, inamicul se vede în mişcare. Nu-i niciun kilometru, între noi şi el. Incepe să ne bată cu mitralierele şi puştile mitraliere. Se dau ordine scurte. Artileria de toate calibrele îşi începe concertul. Ii răspunde şi a noastră. Un sgomot infernal. Deodată apar la orizont şi tancurile inamice, zece, douăzeci, douăzeci şi cinci, cine le mai numără! Seceră cu mitralierele şi bombardează cu tunurile. Bombele cad unele lângă altele, foc, fum moarte!

Rândurile noastre se răresc, văzând cu ochii. Deodată se aude huruit de avioane. Suntem bucuroşi crezând că sunt ale noastre, dar avioanele se lasă jos şi cu mitralierele trag dealungul transeelor. Trec rânduri, rânduri. Tunurile bubuie, tancurile trag, mitralierele pârâie. Goluri s'au făcut între noi.

Iadul pe pământ. Tranşeele sunt întoarse pe dos Nu mai este niciun chip de scăpare.

Vezi sărind picioare, mâini, corpuri fărâmate, auzi horcăituri, gemete, strigăte şi focul care nu slăbeşte. Ajutoare nu ne pot veni căci inamicul a barat şi drumul rezervelor.

Vom pieri cu toţii. Nici nu se mai gândeşte nimeni în clipele acelea la moarte.- suntem morţi de mult. Am devenit automate.

Tancurile se târăsc greuoaie, tot mai aproape se aude huruitul lor. Diavolii care varsă foc. Peste câteva minute vor trece şi peste noi. Tunurile anti

tanc îşi schimbă poziţia căci au fost reperate. Se retrag mai în urmă. Moţa stă de pândă din partea escuadei noastre.Noi toţi stăm ghemuiţi în tranşee Foc năprasnic - nici nu se mai ştie cine este viu şi cine a murit. Nu mai comndă nimeni.Inamicul îndosul tancurilor se apropie din ce în ce. Sirurile noastre sunt rărite,morţi şi răniţi. Nicio comandă de înaintare sau de retragere. Vom cădea cu toţii aşteptând moartea să se apropie încetul cu încetul

Deodată o voce, un răcnet, ce nu mai are nimic omenesc.Sărim cu toţii arşi în sus.Moţa în picioare pe tranşee,în ploaia de gloanţe,ia comanda.

" Ianinte!

Au înţeles toţi,spanioli,portughezi,ruşi,nemţi Moţa este de două ori mai mare,parcă e o statuie.

Baioneta la armă!

E o nebunie ce facem,dar tot moartea ne aşteaptă.Din tranşee ţâşnesc nu oameni ci fiare înnebunite de focul ucigător.Spre norocul nostru cele două tunuri antitanc,văzând gestul nostru,încep a trage Unul,două,trei tancuri iau foc.Tancurile fac stânga'mprejur şi o iau la fugă. Flancurile noastre au înaintat şi iau inamicul din coastă.Maurii săracii fără comandă sar să-şi scape camarazii. Comuniştii o iau la fugă.A sosit şi aviaţia noastră care bombardează bandele în retragere.Un tanc a fost surprins de mauri.Stau călare pe el.Au desfăcut capacul şi ameninţă pe cei dinlăuntru cu grenade.E mare bucurie.

Au sosit întărituri. Din compania noastră au mai rămas vreo sută de oameni.Restul sunt morţi şi răniţi.Se sună adunarea. Bănică este lipsă.Il căutăm. Are umărul străpuns de un glonte mexican. S'a purtat ca un erou.Il vedem cum pleacă spre spital. Moartea a început să muşte din noi. Bănică a fost însă tare. Vom fi şi noi aşa de tari până la urmă? Cine ştie.

In jurul lui Moţa se face cerc.Ofiţerii îl felicită. Soldaţii se uită cu admiraţie la el. Nouă, românilor ne creşte inima.Lacrimile ne-au năpădit.

Privirea lui pluteşte în înălţimi neînţelese de noi.Este transfigurat.Nu ştiu ce vede.Nu ştiu ce-l îndeamnă,dar în toate actele lui este altfel decât noi. Stau lângă el,mănânc cu el alături,dorm lipit de el,lupt cot la cot cu dânsul,dar în toate aceste acte eu sunt om legat de pământ, nu reuşesc să mă ridic la credinţa lui.Te sdrobeşte fără să vrea cu superioritatea lui spirituală,cu vitejia lui,cu blândeţea lui.Când îmi spune câte ceva,e atâta bunătate în privirea şi vocea lui... Mă simt fericit că mă iubeşte.

Datorită gestului eroic al lui Moţa, compania noastră a respins contra atacul inamic,salvând poziţia cucerită cu atâtea jertfe şi scăpând dela dezastru întreaga bandera 6-a.

Ocuparea Clopotniţei

La orele 9 fix,începe artileria noastră să bată poziţiile inamice, la început mai rar, apoi din ce în ce mai des.Loviturile de tun distrug reţelele de sârmă şi întorc pe dos tranşeele inamice. O companie din dreapta noastra, simulează un atac de front,începe un schimb de focuri cari se înteţeşte

Dl Inginer Clime este dus cu bidoanele la apă, prilej să se mai spele şi pe mâni. Compania noastră primeşte ordin să se retragă pe neobservate din tranşee şi să se grupeze mai în vale.Se va încerca cu compania noastră o întoarcere de front pentru a cădea în spatele inamicului. Suntem gata de plecare. Un sgomot infernal de bombardament şi ţăcănit de mitraliere.Dl Clime întârzie,Ionel Moţa este agitat.La culmea dealului apare dl Clime aducând bidoanele pline.Ii facem semn şi vine iute.Apa adusă de dânsul ne va fi de mare folos mai târziu. Ionel e mulţumit. Ne are iarăşi pe toţi lângă dânsul. Trei în escuada întâia, trei în escuada a treia,iar la mijloc puşca mitralieră.Bănică a fost

evacuat cu o zi înainte, cu un glonte mexican în umăr, în groaznicul contra atac încercat de comunişti.Pornim ascunşi pe vale.Cum eşim din defileu, comuniştii ne-au simţit şi îndreaptă tot focul contra noastră.Işi dau seama că atacul din dreapta, a fost ceva simulat. Prea târziu însă.In câteva salturi,suntem în flancul lor drept.Se retrag în desordine. Pornim în goană nebună. Nu voim să lăsăm timp inamicului să se retragă în altă poziţie. Ce bine ar prinde acum cavaleria! Cădem rupţi de oboseală. O gură de apă şi înainte, nu putem rămâne în urmă.După o fugă istovitoare de un ceas,am înaintat cu vreo 5 km.In fine, ni se dă repaus. Lăsăm timp ca să înainteze flancurile. Ne odihnim într'o pădure de maslini şi pini de o frumuseţe! Apoi când legătura s'a făcut, pornim înainte. In drumul nostru găsim munţie şi bagaj aruncat de comuniştii cari în graba fugii,au aruncat tot.Am ajuns la marginea pădurii,pe coama unui deal.O mică vale şi se văd pe lizieră tranşee bine întărite,în faţa cu reţele de sârmă şi cu un câmp admirabil de bătae în faţă. Ne gândim că ar fi cam greu să luăm cu asalt tranşeele.Prima dată când am fost scutiţi.

Din spate auzim sgomotul tancurilor care vin. Unsprezece bucăţi;cam micuţe şi numai cu puşti mitraliere.Se aşează la un loc bun tunurile antitanc care la nevoe să facă imposibilă manevra tancurilor inamice,mult superioare tancurilor noastre.Servanţii, dinlăuntru îşi fac întâi cruce, apoi îşi trag capacul deasupra şi cele 11 tancuri pornesc. Este pentru prima oară când vedem acest spectacol. La inamic,mare fierbere.Ofiţerii s'au suit pe tranşee şi cu revolverul în mână ameninţă trupa.Noi avem ordin să nu tragem niciun foc. Tancurile noastre înaintează în linie spre a se apăra pe flancuri de bezină şi grenade.Comuniştii nu au tunuri antitanc. Vedem cum aceste tăvăluguri, înaintează fără grabă,iar la un moment dat,încep să verse foc asupra tranşeei. Inamicul nu răspunde. Deodată sar din tranşee şi o iau la fugă. Puştile mitraliere

din tancuri secera într'una, Carele de asalt stau acum victorioase în dosul tranşeelor inamice.Inaintăm şi noi. Mulţi morţi şi răniţi. Nu ştiu dacă au scăpat 1o la sută din cei ce erau în tranşee.

In dreapta se vede biserica din Pozuelo, la stânga, oraşelul de vile,Pozuelo şi în fund Madridul cu clădiri enorme.Uite şi cetatea Universitară care este în mâna noastră. Ne strecurăm printr'o pădurice şi ne apropiem de Pozuelo. Am ieşit la câmp deschis.Din turla bisericii,ne bat în flancul drept două mitraliere,iar în faţă,din fiecare casă vine câte o ploaie de foc. Nu putem înainta şi să lăsăm în spate mitralierele din turla bisericii.Atunci Moţa se duce la căpitan şi cere voie ca împreună cu românii să încerce distrugerea cuibului de mitraliere,încercare de o îndrăsneală nebunească.Noi suntem gata cu toţi. Căpitanul nu vrea însă să descomplecteze secţia,care şi aşa are o poziţie periculoasă,Dă ordin să i se dea din fiecare escuadă câte un om. Moţa cere măcar încă un român,căpitanul strigă: Basil Marin! Pornesc 12.Noi ne uităm şi ne rugăm lui Dumnezeu în gând, Mitralierele au priceput manevra şi tot focul se revarsă asupra lor.Cad,se ridică,salturi,iată au ajuns patru inşi lângă clopotniţă. Nici nu observăm bine cine sunt. Se aud pocnete de grenadă. Mitralierele au amuţit. Se reîntorc asudaţi şi grăbiţi; Moţa,Marin,Igor Zaharov şi un spaniol. Se aşează la locurile lor ca şi cum nu s'ar fi întâmplat nimic. Pornim înainte. In faţa noastră un câmp unde a fost o grădinărie. Trebuie să trecem 2oo metri pe un câmp complet deschis şi bătut de inamic. Prin flanc, câte unul înainte, într'o fugă fantastică traversăm câmpul. Inamicul bate cu 1o mitraliere,porţiunea.Gloanţele dum-dum,fac poc-poc.Aici a fost rănit locotenentul nostru. Bostanii de pe câmp au fost sfărâmaţi în bucăţele mici. Prin aşa iad,chiar că nu mai trecusem! Asupra Pozuelo-ului se dăduseră nenumărate atacuri. Toate au fost însă respinse cu mari pierderi.

Am ajuns sub un zid. Rămăşiţele companiilor de Tercio şi Mauri se regrupează.Se dă ordin de atac. Maurii refuză.Comandantul lor spune că este o nebunie.Asta înseamnă o asasinare în massă.Toţi suntem istoviţi.Se lasă seara.E ceasul 5 jum.Am plecat la atac dela orele 11 dimineaţa şi nu pusesem în gură decât numai câteva înghiţituri de apă.Feţele tuturor sunt trase.Nu mai rezistăm decât cu nervii.Poziţia este însă critică.Inamicul poate să ne înconjoare.Ofiţerii se sfătuesc.

Deodată: Ventiuna! Ca un curent electric.Este un strigăt de disperare şi de victorie. Pornim într'un iureş. Noi romanii în cap cu sergentul Ortigoza. Focul tot se concentrează asupra noastră. Un baraj drăcesc de moarte. Noi, ca ieşiţi din minţi, strigăm: "Ventiuna,Viva la muerte!" Trăiască moartea!

Dăm de reţele de sârmă ghimpată; nu avem cleşte, dar cu toate acestea ne facem loc printre ele. Moţa după sergent, apoi Clime, Alecu,Părintele.Mai încolo, Marin face cu ochiul - pe aici,Totule! Imi dau drumul şi pantalonii se fac praf.Cădem într'un şanţ.De acolo cu grenadele în mână ţipăm ca fiarele,ca oamenii primitivi.Am uitat de civilizaţie,de principii,de toate.Un singur lucru ştim: Să învingem. Un zid,o poartă de fier,făcută praf. Apoi cu grenadele în mână ocupăm o clădire mare, un colegiu: centru de rezistenţă comunist.

Ne împărţim apoi pe escuade şi pornim la cucerirea caselor.Escuada noastră condusă de Moţa,ocupă o casă mare, unde fusese un fel de casă de odihnă sau spital.E noapte.Din toate părţile ne pândeşte primejdia. Casele de alături sunt ocupate de comunişti.Pe mine mă cheamă locotenentul nou venit la compania noastră şi-mi dă în pază un prizonier, căpitan de administraţie, se pare, că a venit să plătească pe comunişti.Toţi se reped la el să-l omoare. Eu mă lupt să-l scap.Imi vine în ajutor Dl. Clime apoi mi-l lasă mie în seamă. Au plecat toţi la vânătoare după comunişti. Il duc într'o cameră

a colegiului unde s'a instalat Plana Maior al Banderei (Statul Major).Incep să mai vină şi alţi comunişti vânaţi de prin case. Comunistul meu îmi oferă 3.150 Pesetas ce-i avea asupra lui,ca răsplată că l-am scăpat dela moarte. Il refuz politicos şi-i spun că sunt român,avocat.Face ochii mari.Lor li se spune că naţionaliştii sunt cruzi. De loc.Ce fac însă comuniştii cu prizonierii ce-i prind! Tăerea nasului,a limbei,urechilor,scoaterea ochilor. Aceste lucruri sunt fleacuri. Nu mai vorbesc de chinurile degradatoare la care sunt supuşi prizonierii noştri de către comunişti, la anumite practici murdare ce se termina cu amputarea organelor genitale, ce sunt date să fie mâncate de victimă. Desfacerea cutii craniene, în care se amestecă cu un băţ.Victima moare în chinuri grozave,apoi se urinează pe creeri.Aici au găsit jidanii loc liber fanteziei lor bolnăvicioase şi a prescripţiilor talmudice.

Copiii nobililor şi ai oamenilor cu stare,slujesc jidanilor de metrese. Copiii de 7-8 ani sunt luaţi dela familiile lor care, îngrozite de frică şi îndobitociţi de foame,nu mai opun nici o rezistenţă.Sunt prostituaţi întâi de şefii jidani, apoi sunt daţi soldaţilor beţi şi în special soldaţilor ruşi din Manciuria, care după ce termină violarea omoară într'un mod îngrozitor. Desigur că nu pot scrie aici tot ce am văzut şi auzit.

Un mic aviz pentru burghezii noştri apărători ai democraţiei comunizate!

In altă parte am descris pe larg toate ororile făcute în numele libertăţii şi al civilizaţiei,încât împuşcarea de către noi mi se părea umană şi justă,faţă de ce făceau comuniştii.

*

Avem şi noi puţină odihnă. S'au pus sentinele în faţa şi spatele casei.Camere cu paturi şi somiere, cearceafuri şi pături calde. Nu trăiesc prost comuniştii! Moţa ocupă o cameră pentru dânsul, Ma-

rin şi pentru mine.Găseşte pe măsuţă brăţări,pudră, roş de buze. Rufărie femeească. Dă să se aşeze pe pat. Patul tare. Ridică pătura şi cerceaful, dedesubt aşezate icoane. Niciodată nu l-am văzut pe Moţa în viaţa mea mai revoltat. Ne chiamă pe toţi. Cina cea de Taină, Maica Domnului, Isus Hristos şi alte icoane sfinte. Moţa ne spune că a auzit de anumite practice francmasonice, de insultarea icoanelor, dar tot nu-şi putea închipui o asemenea nebunie. Odaia era rezervată pentru dragoste,miliţienilor roşii.

Părintele Dumitrescu face o rugăciune. Aşezăm icoanele în cui pe pereţi şi ne rugăm lui Dumnezeu să ferească ţara noastră de asemenea zile. Mergem prin celelalte camere.Toate bunătăţile pământului: portocale,bomboane, struguri de Malaga,vin, coneac şi prăjituri. Ne-a pierit pofta de mâncare. A doua zi este Sfântul Ioan, patronul lui Moţa şi al Părintelui Dumitrescu.

In dimineaţa zilei Sfântului Ioan facem o rugăciune şi apoi ne îmbrăcişem.E foarte emoţionantă această scenă.Eu sunt de sentinelă.Când vine Moţa, se duce să facă special pentru mine o omletă cu ouă şi pătlăgele roşii. Deşi a mâncat mai inainte, mai mănâncă şi cu mine ca să-mi facă plăcere să nu mănânc singur.Părintele toarnă cu clondirul şi ser veşte prăjituri.Se aud acorduri de pian.Dl.Clime a găsit un pian şi cântă romanţe.Toţi suntem veseli, vin din toate părţile şi iau alimente dela noi că sunt berechet. Iar nouă ne aduc flanele,bocanci şi haine. S'au găsit depozite întregi de haine şi muniţiuni ruseşti părăsite în retragere.Ziua de Sfântul Ioan,am petrecut-o admirabil cu cântece şi glume româneşti.Ionel Moţa pare că se coborîse din sfere între noi. Lucru rar, căci totdeauna simţeam cum mintea lui pluteşte în înălţimi şi întrezăreşte lucruri inaccesibile nouă. Marin cu ironiile şi glumele lui ne-a înveselit pe toţi. A doua zi am plecat spre Aravaca.

Spre Aravaca

La orele 12,tocmai când luam masa,un ordin scurt "preparare" şi apoi "benga","benga" (iute),Intr'o-clipă toţi suntem gata: patru grenade 150 cartuşe, masca de gaze, bidonul, sacul şi celelalte sculè ostăşeşti din care nu lipseşte "şpriţul pentru --tanc",cum botezase Marin sticla cu benzină.

Secţia I din compania 21, era gata totdeauna cea dintâiu. Moţa ne tot îmboldea: - Repede Nae, că râd spaniolii de noi.

Pornim adăpostindu-ne în dosul caselor. Ne uitam cu jind la companiile care vin şi cari se instalează prin casele, care acum două zile au fost cucerite de noi, cu mari jertfe. Compania noastră niciodată nu a avut norocul de odihnă, în timpul ofensivei. Intotdeauna a fost câte un punct slab sau câte o poziţie care rezista. Ventiuna trebuia să acopere retragerea altora şi să ia poziţie sau să cucerească ce alţii n'au putut.

Artileria inamică ne-a simţit. Incepeiar, apoi din ce în ce mai dese, obuze de calibru mare. La dreapta, la stânga,în faţă. Lângă mine o vilă micuţă, cât o cutie de chibrituri, a fost aruncată în aer ca la cinematograf. Scânduri şi ţăndări vibrează câte puţin prin aer şi apoi cad. Trecem înainte. Cine are timp de privit?

Curios cum se deprinde omul cu toate. Câteva săptămâni înainte, când am intrat în foc, ciuleam ureghile şi tresăream la fiecare explozie.Acum întâmplările acestea nu mai au niciun efect. Mergem fără să vorbim. Comandantul banderei e nervos,ţipă ceva ce nu putem să înţelegem. Dăm de calea ferată. In dosul terasamentului, o companie care se retrage

ge.Noi trebue să ocupăm podul şi şoseaua care traversează calea ferată Escurial-Madrid.In depărtare se vede un tren arzând pe şine.Barem la noapte n'o să tremurăm de frig. Cei ce pleacă de pe poziţie sunt mulţumiţi.O zi de repaus sau două.Pe noi cine ştie ce ne aşteaptă.Deabia ieşim din defileul căii ferate, şi din dreapta şi din stânga ploaie de gloanţe.O fugă nebună.Cad ai noştri.Norocul,un alt defileu, ne aduce o clipă de repaus. Fuga pe noroi este grozavă,picioarele alunecă, apoi cazi, te ridici,şi mergi tot înainte.Steagul companiei,negru, cu un leu galben,pare că ar fi un prapore de mort. Incă un asalt şi suntem în remizele vagoanelor de lux ale Madridului.Nici o rezistenţă. Au fugit comuniştii. Când ieşim, o ploaie de gloanţe. Noi nu tragem niciun foc.Altfel am stabili front. Inaintarea noastră,însă,îi sileşte să se retragă. Inaintam fulgerător, iuţeala noastră îi zăpăceşte , prindem câţiva comunişti care nu au avut timp să se retragă.Sunt ucişi imediat.Asta-i legea.

Intr'un mic defileu trupa se odihneşte. Toţi suntem uzi de sudoare. Cald afară şi o fugă nebunească.Niciunul dintre români nu mai avem păturile sau sacii luaţi.Imposibil să fugi cu greutate.Singur Dl Clime are două pături,rucksacul în spate şi în sân nişte lucruri. Fantastică rezistenţă. Pare cel mai puţin obosit, deşi este şi el ud complet. In timp ce ne odihnim, scot hamurile de pe mine, scot vestonul şi cu un foarfece taiu flanela.Scump am plătit acest gest.Sunt uşurat.Am rămas numai în cămaşe şi în vestonul subţire.

Pornim din nou. Eu sunt cel mai uşor. Toţi mă invidiază,dar nimeni nu are curaj să facă ce am făcut eu. Ei ştiu că vine noaptea. Câteva salturi sub bombardamentul artileriei,tancurilor şi al mitralierelor şi am ocupat podul şi şoseaua.Inamicul fuge în debandadă. Punem şi noi puştile mitraliere în bătaie şi curăţim terenul.Inamicul are pierderi grozave. Incep să ne bombardeze cu tancuri din

stânga şi din dreapta. Gloanţele nu mai contează. Marin descoperă unde se adăpostesc tancurile. Este trimis un enlase (om de legătură) să aducă tunurile antitanc. Până vin,comuniştii ne-au încadrat de nu mai putem mişca aproape. Stăm lipiţi cu parapetul drumului. A început să ne bată cu tunuri de toate calibrele.Nu mai avem nicio scăpare. Vom fi, milimetru cu milimetru,sdrobiţi de artilerie. Avem şi o poziţie rea căci ne bat din flancuri. Norocul intervine însă. Incepe şi artileria noastră. Vedem cum tirul precis, goneşte pentru o clipă tancurile şi face să sară în aer tranşeele inamice.Mai răsuflăm puţin şi noi.Dela orizont se aude un bâzăit.

Repede se dă ordin şi se aşează pe pământ făşiile de pânză ce semnalează compania noastră. Trec grele şi nepăsătoare 15 trimotoare, care poartă în pântecele lor vagoane întregi de bombe,încojurate de 25-30 avioane de vânătoare,pare că ar fi un roi de albine.Bâzăie. Nouă ne creşte inima. O huruială de parcă s'ar despica pământul. Ceva de Apocalips Inamicul e făcut praf.Vorbim cu Moţa şi Marin -vai pielea lor - dar după plecarea aeroplanelor,alte valuri de comunişti au ocupat tranşeele.Bombardamentul şi focul continuă. Vedem inamicii cum vin în tranşee.

Intrăm şi noi în funcţie cu puştile 1000-800-400 m.N'au intrat în tranşee nici jumătate.Puştile şi mitralierele i-au decimat. Intre timp au înaintat şi aripele.Avem acum inamicul numai în faţă.Ni se dă câte o gură de coneac. Marin scoate o cutie de conserve şi o desface tacticos.In jurul nostru sunt morţi şi răniţi. Foamea însă,este foame,scoatem aproape toţi câte ceva de mâncare. Ceasul 4. Până'n seară câte mai avem de făcut!

In faţa noastră se deschide o vale, In partea stângă, Aravaca. Rezistă de vreo patru zile şi nu poate fi luată. In stânga frontul se sprijină pe Madrid.La liziera dealului se văd tranşeele inamice, deoparte şi de alta.Inamicul domină valea. A

trece prin această vale,este o nebunie. Locul este descoperit. Nici măcar un spin. Arătura fără nicio moviliţă.

Nea Ilie,căpitanul nostru, poreclit aşa de Marin,mai trage câte un gât de coneac,se mai uită în dreapta şi în stânga,iar mai trage un gât.In stânga focurile s'au rărit. Comuniştii nu cedează,sunt superiori în foc, au tancuri multe şi nenumărate mitraliere şi puşti mitraliere.Deodată se aude cuvântul magic: Ventiuna. Un fior ne-a străbătut pe toţi.Nu ştiu de ce,dar când se striga ventiuna,parcă vedeam toate luptele şi toată gloria acestei companii comprimată în acest strigăt. Suntem gata iar de moarte,am uitat foame,frig, oboseală, ochii încep să ardă în orbite. Steagul companiei este desfăşurat.Leul de pe steag,parcă şi el s'a cutremurat, este mai mândru. Câteva comenzi scurte şi pornim, desfăşuraţi în trăgător,pe vale. Inamicul rămâne o clipă năucit.Sunt nebuni.Această vale înseamnă moarte sigură.O capcană mai bună,nu se poate.O victorie mai uşoară,nici nu puteau gândi.Cine a făcut răsboiul ştie ce înseamnă să înaintezi pe câmp deschis, bătut pe flancuri de mitraliere. Ne dăm seama unde intrăm. Toţi suntem serioşi. Marin are un surâs dispreţuitor în colţul gurii. Moţa ne spune: - Să vă ţineţi bine băieţi,să fie mulţumit Căpitanul de noi! Mereu aceiaşi grije, să fim cei mai bine.Eu mă simt uşor fără flanelă pe mine,deşi se însera şi începea frigul. Pornim vijelios în salturi într'o fugă nebună, rândurile se răresc, gloanţele vâjie, se înfig lângă noi. Singura noastră grije, e să nu rămânem în urmă, să nu creadă spaniolii c'am putea şovăi o clipă.Fuga însă este nebunească.Cădem jos fără respiraţie. Plămânul refuză să mai funcţionaze. O gură de apă şi iar înainte.Blestemată să fie arătura care ne îngreuiază fuga.Piciorul nu are sprijin,iar de pe liziere mitralierele toacă într'una.Suntem la o 100 de m. de casă.Flancurile încep să strângă. Părintele Du-

mitroscu,căzut jos fără suflu,se odihneşte în ploaia de gloanţe.Marin îl intreabă:

- Eşti rănit părinte?
- Nu,dar mă odihnesc.
- Eşti nebun? Hai cu noi!
- Mai încolo, Alecu, după ce exploarase o şandrama,se odihneşte şi el.

Pornim. In faţa noastră o casă cu două etaje, înconjurată cu un zid de cărămidă de un metru şi apoi grilaj de fier.In dreptul unei fântâni de beton mitralierele bat încrucişat.In câteva salturi prin ploaia de gloanţe,sunt la adăpostul unui zid. Părintele vine tacticos. Norocul lui, căci tocmai atunci inamicul schimba banda la mitralieră.

In faţa noastră,la 6o - 7o de paşi, tranşee inamice. Inamicul intimidat nu trage. Cu grenade,curăţim casa de comunişti şi ne instalăm noi în ea. Comuniştii încearcă o apropiere,dar sunt ţinuţi la respect de puştile noastre mitraliere,cari bat cu o precizie matematică.

Se lasă seara. Un ofiţer comunist se sue pe tranşee şi strigă să ne predăm căci suntem înconjuraţi din toate părţile. Ni se oferă zece pesetas pe zi şi grade de caporali şi sergenţi. Căpitanul nostru îi răspunde că vom mai vedea, ne vom mai gândi. Se face un frig năprasnic. Din şosea aducem două automobile părăsite cu care luarăm poarta. Un enlase (om de legătură) este trimis să facă legătura cu restul banderei. Nu reuşeşte însă şi vine şi ne confirmă şi el că suntem înconjuraţi. Nu doarme nimeni.Toată lumea este la posturi.Noi suntem de pază la o verandă de sticlă care nu mai are niciun ochiu de geam.

Moţa face primul de sentinelă dela 8 - 12.Noi stăm în colţ să ne ferim de frig şi de curent.Incepe să-mi fie un frig grozav. Marin şi Moţa au flanelele dar sunt ude şi se răceşte pe ei sudoarea. Marin se culcă pe mine să mă încălzească. Degeaba, tremurăm amândoi. In curte fac de sentinelă

Dl Clime, Alecu, Părintele şi Igor Zaharov cu caporalul lor, viteazul Felicindo. Dl Clime a învelit cu păturile purtate de el pe Alecu şi pe Părintele, iar el acum, de sentinelă, sare într'un picior. Il văd că face acest lucru cu mare băgare de seamă să nu audă inamicul. Murim de frig şi nu avem voie să ne mişcăm. Trei ceasuri cât o veşnicie. Intră Marin de sentinelă. Moţa este îngheţat complet. Ne strângem unul în altul. Imposibil să ne încălzim. Nu-i voe nici de fumat. Mie mi se pare că zăresc o licărire, o umbră de lumină, ce juca pe un perete, dar credeam că mă înşel, că am vedenii ca însetaţii în Sahara. Moţa, mort de oboseală a adormit. Mă scol uşor să nu-l trezesc şi păşesc încet. Dau de un perete şi de nişte scări ce merg în jos. Mă cobor. Lumina începe să se mărească. Incă vreo câteva trepte în spirală şi înaintea mea un foc. In pivniţa sanitarul adusese răniţii şi trântise un foc zdravăn. Mă duc repede şi-l scol pe Moţa, care era toropit de frig şi somn, şi-l aduc la căldură. Mă încălzesc şi eu şi cu o jumătate de oră înainte îl schimb şi pe Marin.

Când am venit din post, dormeau în jurul focului. Dumnezeu nu ne-a părăsit niciodată.

A doua zi a început atacul comunist asupra casei. Artileria reperase casa bine şi o bombarda straşnic.

Mitralierele ne separaseră, încât cei din atenanse erau izolaţi. Intre timp catârii noştri, cu muniţie şi mâncare au încercat să se strecoare prin vale, dar au fost ucişi împreună cu bravii soldaţi. Noi vedeam acest lucru de sus dar nu puteam să-i ajutăm cu nimic. Ne-am dat seama că nu mai este nicio scăpare. Caporalul avea puţin coneac în bidon. Câte o gură, cu economie. Ii spun lui Marin: - Ia mai zi "Sunt ultimii bani", o romanţă auzită de Marin cu o seară înainte de plecare. Incepe să cânte, apoi începem cu cântece legionare. Sergentul trece grăbit. Ordine se încrucişează. Se

uită la noi şi crede că am înebunit. Nuştim nimic de ceilalţi români care sunt în atenanse. Il strig pe Preot: - Tine-te bine Părinte! Doaga lor de comunişti! (o înjurătură inventată pe front). Părintele surâde, dar locul lor este foarte periculos. Sunt cu Dl Clime la un geam, ale cărui rame de lemn şi cărămidă sunt măcinate de focul inamic. Alecu şi Igor sunt duşi la zidul exterior şi trag de zor în comunişti. Puştile noastre mitraliere tac. Consumă prea multe gloanţe. In curând se va termina şi muniţia, apoi grenadele şi pe urmă baioneta la armă şi, Ventiuna!

Deschidem larg ferestrele să nu ne încurce la aruncatul grenadelor. Ne uităm jos. S'au schimbat puţin ochii soldaţilor. Noi de sus, avem multe grenade. Buen, buen (bun), începem să cântăm. Pe loc a revenit buna dispoziţie, inamicul ne strânge ca în cleşte. Tot mai rar răspundem la focul lor, facem economie. Cine ştie cât vom mai rezista.

Vom muri cu toţii, dar nu ne vom preda. Gloria banderei a 6-a, nu va fi nicio clipă întunecată de noi. Moţa zice: - Când va fi pace şi copiii se vor juca pe dealurile acestea, îşi vor aminti că aici a murit glorios compania 21, iar în ţară toţi vor fi mândri de noi, că am murit eroic.

Spre seară Dl Clime vede apărând dintr'o tranşee un cap, apoi altul, apoi o puşcă mitralieră se pune în bătae. Are impresia că sunt ai noştri. Iluzie, căci se porneşte un foc ucigător. Il cheamă şi pe Părintele: - Măi, nu sunt ai noştri? Dacă sunt ai noştri dece trag în noi? Il cheamă pe sergent. Ai noştri! O clipă şi acest cuvânt este purtat din gură în gură. Puştile mitraliere încep din nou, toţi suntem gata să pornim la baionetă. Sergentul Ortigoza fâlfâe dela geam cerceaful convenţional. Focul încetează, sunt ai noştri. Toţi avem lacrimi de emoţie. Marin zice: - Ca în filmele americane, când trebue să cadă trenul în prăpastie şi este oprit de mecanic la moment. Cum ar jubila galeria la această scenă!

Inamicul fuge în debandadă şi este vânat de noi. Inaintarea şi rezistenţa noastră au făcut să cadă flancurile. Satul Aravaca a fost cucerit fără luptă aproape, iar în extrema dreaptă a făcut legătura cu Casa del Campo. Soseaua Escurial-Madrid e în mâna noastră. Am tăiat legătura comuniştilor.

"Nea Ilie" e mulţumit. Ne alintă pe toţi.

Lui Moţa îi trece mâna prin părul lui cârlionţat. Toţi suntem veseli. A sosit şi mâncarea.

IN DRUM SPRE MAREA JERTFA

Trecuseră doar câteva ore de când fusesem despresuraţi la Aravaca. Bucuria şi mulţumirea se citea pe feţele tutror. Trupele de Mauri şi Ter--cio trecuseră înainte şi ocupaseră poziţii bune în legătură cu Casa del Campo (o grădină de vânătoare a regelui). Pentrucă ne aşteptam la un bombardament al artileriei grele din Madrid, s'a dat ordin să curăţim subsolul casei şi să aducem paie, căci în subsol eram la adăpost de bombardament, el fiind apărat de un plafon solid de beton armat.

Toţi muncim de zor ca să ne facem culcuş mai omenesc, în speranţa că nu ne va mai fi aşa de frig.In curte,deasemenea se făcea curăţenie şi se aranjau lucrurile risipite,ca să nu ne impedicela un eventual atac de noapte. In şosea erau două automobile sfărâmate. Am scos pernele din ele şi le-am dus în adăpost. Pe la orele 6, am intrat de sentinelă în postul dela poartă, în locul lui Marin. Gloanţele şuerau în toate părţile dar nimeni nu se sinchisea de ele.

Pe înserat a sosit şi camioneta cu mâncarea caldă. "Prezidentul", bucătarul,era vesel nevoie mare, ca şi cum el ar fi făcut toată isprava. M'a cinstit din plosca lui fără sfârşit. I-am spus apoi că mi-a fost grozav de frig şi mi-a dat atunci păturile lui, trei pături groase şi bune. Le-am făcut sul şi l-am chemat pe Marin de i le-am dat.A fost o bucurie grozavă pe Marin şi pe Ionel Am organizat un pat regesc. Avem şi pernele dela automobil, căptuşite cu pluş,aveam şi trei pături groase în plus.Eram boeri.Când am fost schimbat şi eu, tocmai ni se da mâncare caldă. Ionel Moţa era

foarte obosit aşa că a adormit,încălzit în pături înainte de mâncare.

Când eram mai bine aranjaţi şi mulţumiţi că în fine vom avea şi noi o noapte de odihnă, din faţa noastră, dinspre Casa del Campo, se aude un răpăit scurt de mitraliere, care se iuţeşte apoi din ce în ce.

La început n'am dat nicio importanţă căci lucrurile aceste erau foarte obişnuite pe front. Dar sgomotul creşte, încep să urle toate văile. Se văd lumini şi se aud tot mai dese pocniturile de grenade.Incepe o adevărată vijelie de foc.

După sgomot şi după lumini se vede că ai noştri se retrag. Imediat suntem scoşi afară şi aşezaţi în jurul gardului, pentru a preîntâmpina un eventual atac al inamicului. Lupta îşi măreşte din ce în ce intensitatea. A intrat în horă şi artileria grea şi uşoară din Madrid. Se văd în toate părţile exploziile unui bombardament drăcesc.In jurul nostru începe iarăşi dansul morţii. Obuzele vin vâjeind apocaliptic. Se văd o clipă sub forma unui trăsnet cu lumină şi fum, apoi simţim cum cad pe noi bulgării de pământ.

Odată cu bulgării, sute de bucăţi de schije ne şueră pe la urechi, scuipate de obuzele explodate. Lângă mine se afla un comunist mort.Un locotenent--cehoslovac.

Este acoperit cu haina pe faţă şi îmi face impresia că mişcă. Pe semne din cauza gazelor, haina se umfla şi se desumfla.

In alte împrejurări, să stai noaptea lângă un cadravu, ar fi foarte neplăcut. Dar aici, când dintr'o clipă într'alta poţi să fi şi tu la fel cu el,lucrul acesta nu-ţi mai face nicio impresie.

Intre timp lupta continuă aprig, iar ai noştri se retrag mereu. Un joc de lumini magnific, dacă ar fi de artificii şi n'ar semăna moarte! După câteva clipe ai noştri se refac, se reculeg o clipă, apoi o pornesc vijelios la atac. Păräiala continuă

cu o furie crescândă.După lumini vedem cum,de data aceasta,ai noştri înaintează. Incet,încet,au ajuns pe poziţiile de unde fuseseră respinşi.

Focul puştilor şi al mitralierelor se linişteşte. Artileria grea continuă însă focul. Se vede foc şi se aude sgomot de luptă în alt sector. Cerul e brăzdat de lumini ca de fulger. In sectorul nostru însă,focul s'a liniştit complect.Mergem să ne aducem paiele şi păturile din adăpost,căci,pentru orice eventualitate,dormim afară.

Blestemăm pe toţi comuniştii din lume şi ne culcăm obosiţi,înfriguraţi,extenuaţi.Nervii, după atâtea peripeţii, s'au tocit şi ei. Aranjem patul sub gard.Marin e primul de sentinelă,eu al doilea Ionel al treilea.Ne culcăm şi adormim imediat. Mă scoală Marin şi se culcă el.Frig.Noroc că a ieşit luna,căci astfel numai avem grijea vreunui atac inamic.Pe lună nu ne atacă niciodată că e uşor de descoperit.Cred că şi ei sunt încântaţi. Mă plimb mecanic,trei paşi la dreapta,trei paşi la stânga. Creerul lucrează însă cu o viteză fantastică. La ce nu te gândeşti în trei ore! Alături camarazii dorm,mai încolo face de sentinelă Alecu.Ii vine rândul lui Ionel.Incerc să-l scol, dar doarme dus După respiraţie,văd cât este de obosit. Scol soldatul spaniol de alături.Protestează că nu-i rândul lui, dar îl conving cam fără voie şi mă duc să mă culc în locul lui, lângă caporal. Mă strâng cât pot în paie şi-mi trag pătura peste cap. Nu vreau să pierd niciun strop de căldură. Mă încălzesc din răsuflarea mea şi adorm. Se luminează de ziuă când mă scoală Ignatiu. Mă duc să mă culc lângă Marin.

Ionel îmi mulţumeşte că l-am lăsat să doarmă căci s'a odihnit bine. Până să adorm îl văd cum s'a aşezat pe o piatră şi cu puşca lângă el,scrie în semi-întunericul revărsatului de zori.

Ultimile zile cu Ion Moţa şi Vasile Marin

A doua zi de dimineaţă, o zi admirabilă. Avem repaus. Ne aşezăm în dosul casei unde suntem feriţi de gloanţe şi stăm de vorbă. Ionel scrie o scrisoare lungă Căpitanului. Pe Alecu, pe mine şi pe Părintele Dumitrescu ne ia un "alfarez" să reparăm un automobil părăsit de inamic pe câmp. Plecăm. Eu montez o roată. Alecu umblă pe la motor. După o muncă de două ore n'am reuşit să facem nimic. Nu avem niciun instrument. Când eram mai necăjiţi vedem că vine compania. Credeam că vine să împingă maşina, dar când se apropie mai bine, îl văd pe Marin şi pe Moţa încărcaţi cu bagajele noastre leoarcă de sudoare. Ne repezim şi le luăm.

Mergem înapoi spre Pozuelo, urmând calea ferată până la gară.

Aici avem un spectacol demn de comunişti. Toate condicile rupte, mobilierul distrus. Când dracu mai au timp să facă asemenea lucru, ne gândim noi. Indată ce am intrat în Pozuelo suntem băgaţi în nişte case părăsite. Apoi scoşi de acolo şi duşi la vechea noastră casă. Avem o cameră noi toţi românii. Ni se spune că aici vom avea repaus o săptămână. Suntem foarte bucuroşi şi ne apucăm să facem curăţenie în toate camerile. S'au instalat şi ofiţeri. Nu mai facem noi de gardă.

Marin face o observaţie:

- De câte ori am făcut curat, nu am stat pe loc Mai bine să lăsăm aşa.

Deşi ştim că aşa a fost, totuşi nu ne vine a crede, Continuăm să facem paturile şi să curăţim pe jos. Aducem în cameră şi pianul şi apoi ne tolănim pe paturi obosiţi. Dl Clime, veşnic neobosit, ne cântă din gură şi se acompania la pian. Mă descalţ de bocanci. Un adevărat lux, căci de o lună şi ceva n'am mai avut timp să-i scot din picioare. Nu mă simt bine şi adorm cu greu. Pe la miezul nopţii mă trezesc. Se aude foc mare trebue să fie luptă nu

glumă. Mă încalţ şi mă culc din nou.

In dimineaţa următoare vedem că ni se pregăteşte o mâncare împărătească: pilaf cu scoici şi câte alte bunătăţi. Pe când făceam curăţenie, ordine scurte ţâşnesc din toate părţile: "Preparare!" "Preparare!" "benga! benga!"

Ne-am schimbat cu toţii la faţă. Asta-i odihna de o săptămână ce ni se făgăduise? Iar în foc, iar în marşuri, fuga prin arătură, frig şi oboseală, bamj rulant, sânge şi moarte. Dar n'avem timp de meditaţie Intr'o clipă suntem în formaţie şi mergem să luăm masa. Mâncarea-i aproape nefiartă şi apoi oricât de bună ar fi n'avem poftă de mâncare. Plecăm. Toţi avem parcă presimţirea că de data aceasta se va întâmpla ceva. In depărtări se aude o canonadă îndrăcită. Cine ştie în ce iad vom mai intra! Vedem cum în cantonamentul nostru intră soldaţi din alte bandere. Prin aer pluteşte ceva neînţeles care ne apasă sufletele în mod dureros. Am credinţa că în acele clipe Ionel Moţa şi Vasile Marin au avut clar presentimentul a ceeace se va întâmpla. In tot cursul acestui drum, care avea să fie al calvarului, nu ştiu de ce, mai mult ca niciodată, privirile mele îl căutau pe Moţa, îl sorbeam. Se vede că undeva în adâncurile insesisabile ale sufletului meu, se ştia deja despre tragedia ce avea să se întâmple şi ochii mei avertizaţi în mod tainic, îl căutau mereu, ca să nu-l uite niciodată.

Se transfigurase. Părea mai înalt şi o linişte sufletească mai presus de fire i se zugrăvise pe faţă. Aşa trebue să fi fost şi aureola sfinţilor. Nu mai avea nimic din înfăţişarea soldatului viteaz şi aprig de până atunci, ci figura luase acum o înfăţişare de o bunătate îngerească. Mergea astfel purificat, ca un copil nevinovat şi blând spre marea jertfă, conştient de sacrificiul pentru Credinţă şi Patrie. Părul lui cârlionţat şi mătăsos, faţa lui fină şi blondă îi da întruchipare de sfânt. Da, Moţa a fost un sfânt. Misiunea pe care i-a încredinţat-o Dumnezeu, el a dus-o cu vrednicie la sfârşit.

Marin era altfel.El era viteaz. Cred că a fost un exemplar rar al neamului,întruchipând în el,toate calităţile şi virtuţile sale.Viteaz,bun,deştept de o inteligenţă sclipitoare a rămas întotdeauna camaradul nostru bun, deşi ne copleşea întotdeauna prin inteligenţa sa veşnic incandenscentă.

Ce fericiţi suntem noi, camarazii lor, cari am avut fericirea de a sta lângă ei, de a-i vedea în marile lor clipe.Noi nu suntem nimic.In faţa marei lor jertfe,a calităţilor lor superioare,noi suntem atât de mici! Totuşi suntem fericiţi că Dumnezeu ne-a învrednicit pe noi să ne bucurăm de prietenia şi dragostea lor.Noi am fost oameni.Ei au fost mai presus de om.Acum abia îmi dau seama ce enormă distanţă era între ei şi noi. Nici nu cutez să mă întreb dacă sunt eu vrednic să scriu despre ei. Oricât m'aşi strădui,condeiul meu nedibaci,nu-i va putea reda niciodată în adevărata lor lumină de credinţă şi eroism.

Cred că numai istoria,care-i va aşeza în rândurile marilor sfinţi şi generaţiile tinere şi talentate care vor veni, vor putea să zugrăvească, prin perspectiva anilor, faptele lor, în toată măreţia lor.Eu,ca un umil camarad al lor,fără niciun talent şi fără nicio pricepere în ale scrisului,am fixat, aşa cum am simţit cu sufletul meu simplu cele câteva clipe pe cari am avut fericirea să le trăiesc împreună cu ei.

Mergem desfăşuraţi în formaţie de apropiere.Dăm de artileria antiaeriană.Ni se dă un popas.Sergentul Ortigoza vine lângă Moţa şi vorbeşte ceva. Eu nu mă simt deloc bine. Pornim din nou. Bubuiturile se aud din ce în ce mai aproape.Trecem pe lângă şoseaua Las Rozas. Acum tranşeele sunt goale şi pustii. Doar gropile de obuz şi rămăşiţele de cartuşe arată că pe aici a fost o luptă cruntă.Găsim,ruginită,lopata Lineman a lui Ionel, singura lopată în companie.O luăm cu noi sperând că-i a semn bun.Mergem mai departe.Companiile merg una după alta,desfăşurate. Trecem pe unde au fost tranşeele inamice

şi astfel avem ocazia să vedem efectul bombelor de artilerie şi aviaţie.Ce jale,ce grozăvie!Din taluzul răvăşit al tranşeei, iese câte o mână sau câte un picior.Inamicii au fost îngropaţi,scoşi,iar îngropaţi de bombardamentul avioanelor şi al artileriei. Piese stricate, mitraliere,puşti mitraliere, puşti, mortiere, toate la un loc ca într'un cazan drăcesc.

Inamicul ne-a văzut şi porneşte un baraj de artilerie.Srapnelele explodează sus,obuzele explodează jos,aruncând o ploaie de fier.

Focul se înteţea mereu.Veneau lovituri după lovituri,o grindină de obuze.

Inteţim marşul.Puterea de rezistenţă a sistemului nervos se pierde, dar instinctul de conservare se trezeste mai puternic în nebunia aceasta de foc

Obuzele trosneau, explozii răbufneau în jurul nostru,cutremurând pământul.Nouri negrii de pământ şi fum sar în sus. Numai credinţa în Dumnezeu ne mai poate da puteri de rezistenţă.

Trecem printr'o vijelie de foc. Pornim într'o fugă nebunească şi ne sbatem ca apa de maluri,căci nici măcar nu ştiam pe unde trebue să mergem. Dăm peste nişte catări cu maţele afară aburind încă.Ne trezim chiar în linia I-a.Ne dăm jos de pe muche şi o luăm la dreapta pe şosea, căci frontul este chiar dealungul şoselii. Gloanţele bâzâie pe la urechi ca un roi de viespi.Noroc că şoseaua e scobită adânc în maluri, aşa că mergem pe ea ca într'o tranşee.Pe unde este deschisă o trecem în goană nebună. Pe lângă noi trec în goană camioane ale Crucii Roşii.Se aud din ele răcnetele şi gemetele răniţilor.

Aşa am intrat noi în Majadahonda.La intrare nu se vedea decât case dărâmate, mormane de moloz şi grinzi pe jumătate arse. Peste toate domnea un miros greu de cadavre.Pe stradă dâre de sânge şi morţi cu buzele albastre şi cu feţe palide şi murdare de pământ. Un sat pustiit de un cataclism. Printre case curg gloanţele cu nemiluita,căci frontul e pe

marginea satului.Clopotniţa fărâmată,iar clopotele dogite. Din când în când câte o schije de obuz loveşte în clopote,făcându-le să scoată un sunet jalnic.

S'a lăsat frig şi burează a ploaie. Noi suntem leoarcă de sudoare. Trebue să asteptăm în ploaie până ni se găseşte loc de încartiruire, Frigul şi ploaia demoralizează mai tare decât lupta cea mai grozavă.Stăm în dosul unei case. Simt cum sudoarea începe să-mi îngheţe pe spate.Ca niciodată,am purtat şi pătura.Mă învelesc cu ea,dar zadarnic.Marin desface o cutie de conserve şi-i dă şi lui Ionel. Dl Clime citeşte o frântură de ziar căpătat dela un sergent.Toţi avem feţele subte de oboseală.Ceilalţi mănâncă,dar mie nu mi-i foame. De vreo săptămână nu mănânc nimic.Toţi se miră de silueta mea, pe care am căpătat-o drept consecinţă a acestui regim.Si timpul trece şi frigul îmi intră în oase.Am început să tuşesc.Pe lângă noi trec,duşi pe targă, răniţi şi morţi.Unul are capul retezat şi i se văd tendoanele dela gât. Altul a fost rupt în două ca şi cum ar fi fost tăiat cu cea mai mare grije de simetrie. Răniţii gem şi cer apă. Nici apa n'are blestemata asta de Majadahonda.

Aici în Majadahonda,au fost nişte lupte grozave. Intr'o seară,profitând de ceaţă, comuniştii au venit pe lângă tranşeele noastre strigând: "Ariba Espania! Ariba Franco!"

Soldaţii au vrut să tragă, dar ofiţerii i-au oprit crezând că-i vreo trupă de a noastră rătăcită. Când au fost destul de aproape au deschis un foc ucigător de grenade şi de mitraliere şi tancuri.Noi am avut pierderi mari.

A trecut un ceas de când stăm în ploaie şi frig şi încă nu s'a hotărît nimic cu noi. Mergem mai încolo să intrăm în tranşee, apoi suntem aduşi iar înapoi şi iar aşteptăm. Sudoarea mi s'a făcut gheaţă în spate. Incep să tremur şi să am căldură. In fine suntem duşi şi noi într'o casă. In casă dăm peste un dulap.Alecu şi cu Marin îl sparg pentru foc. Iar părţile mai late pentru a izola partea de jos. Se duc apoi după paie. Mie îmi vine rău de tot. Ii spun dlui Clime, care-i spune lui Ionel. Mă duc la doctor, care mă cercetează şi-mi dă bilet de intrare în spital imediat.Voiu fi evacuat cu prima maşină ce va veni să evacueze răniţii.Mă duc să-mi iau rămas bun dela toţi.Ne sărutăm şi ne îmbrăţişem. E ultima dată când i-am mai văzut în viaţă pe Moţa şi Marin.Le las lor puşca, masca şi cartuşele. Moţa îmi dă dispoziţie să dau telegrama în ţară şi-mi scrie chiar el textul.Imi dă apoi în grije să-l caut pe Bănică,dacă e posibil.Mă uit la ei pentru ultima dată.Si acum îi am întipăriţi în minte aşa cum i-am văzut în clipa despărţirii,în seara de 11 Ianuarie 1937.

Majadahonda

Sunt chemat de infirmier care-mi spune că este gata o maşină.Bâjbâind prin întunerec,ajung cu mare greu la camion. Automobilul era plin de răniţi mauri.Gemete şi blesteme.

Pe podeaua maşinii paşii mi se încleiază în sângele curs din răni, cărora tamponul de vată nu le poate opri isvorul.Un miros greu de infecţie, de doctorii şi de sânge,face aerul aproape de nerespirat. Cu o smucitură care arunca răniţii unii peste alţii,într'un sgomot infernal,pornim. Rătăcit printre case,câte un glonte şuera pe deasupra camionului. Când ieşim la câmp farurile au semnalat inamicului maşina.Incepe o ploaie de gloanţe, cari se aud cum pătrund în lemnul maşinii.

Soferul mână iute să scape din zona de foc. Drumul rău şi plin de gropi,arunca maşina în toate părţile.Răniţii sdrobiţi,loviţi unul de altul, rag ca leii în cuşcă. In fine trecem şi peste această poartă a iadului. Ajungem la Boadila del Monte. Aici,în castelul devastat de comunişti,s'a

instalat un spital ultramodern. E plin şi nu ne primeşte.Maşina e îndreptată spre Grignon. Aici am ajuns pe la ora unu.Vin surori de caritate, măicuţe cari au mai scăpat din mâinile comuniştilor şi ne aduc lapte cald. Spitalul e instalat în biserică. E o curăţenie cum n'am văzut încă. Imediat mi-se fac şi mie două injecţii şi apoi sunt dus într'un pat. Preotul catolic vine la mine şi încercăm a ne înţelege în franţuzeşte. Ii spun că aşi vrea să fiu evacuat la Toledo. Două zile n'am însă voie să mă mişc din pat. Am avut o îngrijire admirabilă.

In ziua de 14 Ianuarie dimineaţa mi se spune că este o camionetă care merge la Toledo.Mă îmbrac şi plec. In maşină văd pe caporalul nostru, un soldat din escuada noastră şi un sergent din altă secţie,toţi plini de sânge şi bandajaţi la cap.

- Ce este? - întreb eu.

- Moţa,Marin morţi răspunde caporalul.Nu-mi vine a crede,dar îmi confirmă şi sergentul. Am isbucnit într'un plâns desnădăjduit şi am plâns cum n'am plâns niciodată în viaţa mea. Au început să plângă toţi în maşină.

Am plecat cu inima sdrobită spre Toledo. Şeful spitalului militar,căruia i-am povestit cele întâmplate - la dorinţa mea - m'a dus cu maşina lui la guvernatorul militar din Toledo. Colonelul care ne cunoştea a rămas şi el profund emoţionat când a auzit de moartea lui Moţa şi Marin. A trimis atunci trei telegrame în ţară şi una generalismului Franco,anunţând moartea lui Moţa şi Marin.Dumnezeu a vrut ca tocmai eu care i-am iubit atât de mult, să am trista misiune de a le anunţa moartea.

Telegramele trimise în ţară erau adresate Căpitanului, d-lui General şi D-lui Prat y Soutzo sperând ca din toate trei,trebue să ajungă vreuna. Au ajuns toate. Pentru o astfel de nenorocire au avut bunăvoinţă să lase telegramele să ajungă. Noi eram disperaţi.Am fi fost mult mai bucuroşi să fi murit cu toţii.

Peste o zi a venit o telegramă dela Căpitan, prin care ne anunţa că vine Dl General.

Eram în spitalul militar Donicelas Nobles (un ordin al călugărilor spanioli), de două zile şi nicio veste depe front.Nu ştiam unde sunt duse corpurile lui Moţa şi Marin.Mă temeam să nu fie îngropate în vreun spital crezând că nu va fi nicio posibilitate pentru ceilalţi camarazi de a pleca depe front în toiul luptelor, pentru a putea întovărăşi corpurile scumpilor noştri fraţi.Mi-am luat pătura în spate şi pe furiş,să nu mă vadă doctorul,am plecat.Incet,încet,am urcat ulicioarele oraşului până la comandantul militar,rugându-l să se intereseze pe la spitale dacă nu au sosit rămăşiţele celor doi legionari români.Comandantul, foarte de treabă s'a interesat telefonic imediat la toate spitalele cari dădeau în raza frontului nostru.Din toate părţile s'a primit răspuns neagativ. Cu mare durere în suflet m'am întors la spital, crezând că nu va fi nicio posibilitate să transportăm în ţară măcar rămăşiţele pământeşti ale lui Moţa şi Marin.

Pe când stăteam amărît în pat, deodată se deschide uşa şi apar dl.Clime,Alecu şi Părintele Dumitrescu. Am simţit un amestec de bucurie şi durere, căci văzându-i pe ei a simţit cu adevărat pierderea lui Ionel Moţa, şi Vasile Marin. Parcă tot mai aveam speranţe, că nu-i aşa, că a fost o înşelare. Atunci am aflat din gura dlui Clime măreţul şi tristul sfârşit al celor doi sfinţi eroi. Veniseră cu o camionetă care evacua de pe front şi alţi morţi.La Grignon trupurile camarazilor noştri au fost puse în nişte sicrie provizorii şi cu altă camionetă aduse până la Toledo.Le-au depus în cripta cimitirului,iar cei trei veniseră să mă vadă pe mine Aveau înfăţişearea unor spectre, în special Alexandru Cantacuzino parcă era o fantomă venită din alte lumi.Mi-au povestit de noaptea de groază petrecută de pe front până la Grignon. Intr'un camion unde erau vreo 30 morţi,înţepeniţi,cu priviri fixe au trebuit să călătorească noaptea pe frig,10 ore.

Picioarele se încleiseră de sânge.La fiecare hurducătură capetele morţilor se loviau de scânduri, de podea.Iţi trebuesc nervi ca să poţi suporta asemenea călătorie. Ajunşi dimineaţa la Grignon cu mare greu au putut să scoată pe băieţii noştri din-- încleştarea morţilor căci cadravele înlemniseră.

Se pare că în ultimele zile norocul ne-a părăsit. Unde mai erau zilele când treceam prin ploaia de gloanţe ca şi cum am fi mers la cine ştie ce petrecere. Cădeau în dreapta şi în stânga. Grupul nostru rămânea mereu întreg,încât spaniolii superstiţioşi cum sunt, credeau că avem puteri supranaturale. Se uitau la noi cu respect dar şi cu invidie. Ei săracii nu ştiau că Arhanghelul Mihail ne păzea.Si tot în voia lui au căzut Moţa şi Marin într'o după amiază nouroasă,la Majadahonda.

Dl. Clime cu vocea lui caldă şi îndurerată mi-a povestit cum s'a petrecut tragedia.

- După ce ai plecat tu,noi am dormit în căsuţa care i se dăduse companiei noastre de cantonament. Somnul nu ne-a tihnit, căci oricât de obosiţi eram sgomotul bombardamentului şi al luptei nu ne lăsa să dormim.

A doua zi dimineaţă, compania noastră trebuia să facă o învăluire de flanc. Am luat poziţia în şanţul unei şosele. Apoi ni s'a dat ordin să întărim poziţia. Am început să lărgim şanţul şi să mărim taluzul.Moţa şi Marin au adus cărămizi dintr'o stivă şi şi-au făcut o mică fortăreaţă în faţă. Poate presimţeau ceva. Spre seară am fost duşi în alte tranşee.A fost un frig îngrozitor.Aproape toată noaptea am lucrat să întărim tranşeele. Lui Ionel Moţa şi lui Marin le-a căzut o porţiune foarte rea.

Tranşeea era puţin adâncă şi pământul se săpa tare anevoie.Siroaie de sudoare au curs pe frunţile lor.O muncă istovitoare în bătaia inamicului.La lucru s'au încălzit şi au asudat,sudoarea eşise şi prin veston, apoi a început să îngheţe pe ei. S'au trântit unul lângă altul,să se încălzească.Apoi 3 ore de sentinelă în care timp nu ai voie să te mişti.

Spre ziuă inamicul a început un bombardament vijelios de toate calibrele asupra trupelor noastre,apoi încetul cu încetul s'a potolit.Pe la orele 12 iar s'a pornit cu moarte pe noi. Era un sgomot,un foc de nu se mai putea şti ce este, tranşeele erau aruncate în aer. Morţi,grenade,răcnete. De odată la orizont, apar tancurile ruseşti: Am numărat 17. Pe lângă bombardamentul artileriei mai sosesc şi tancurile să verse foc.Tunurile lor cu tragere rapidă seceră, mitralierele varsă puhoi de gloanţe.In spatele lor infanteria vine în rânduri dese.Incepem şi noi a împuşca în ei.Tunurile antitanc intra în funcţie. Artileria noastră răspunde celei inamice. O bătălie serioasă şi grea. Deodată se aude un obuz de mare calibru ce vine înspre noi. Se simte după şuerat că va cădea aproape. Ne culcăm în fundul tranşeei.Părintele Dumitrescu fredonează: "A'nceput viforniţa cea mare".

O răbufneală grozavă. Am impresia că s'a dărâmat tot cerul pe noi.Sărim în sus.Inamicul se apropie.Puşca mitralieră nu mai funcţionează. In toate părţile răniţi.Pentru moment nu ne dăm seama de dezastru. Alecu se repede la puşca mitralieră şi încearcă să o pue în funcţiune. Duşmanul înaintează mereu. Obuzul a ucis şi a rănit întreaga noastră secţie. Alecu se uită şi vede pe Moţa şi Marin morţi.Cu un răcnet nebun ne strigă acest lucru.Noi tragem de zor cu puşca.Duşmanul e aproape de tot. Peste câteva clipe vom fi înconjuraţi şi ucişi.Dar ne vine în ajutor altă grupă cu o puşcă mitralieră şi reuşim să oprim inamicul pe loc. Alecu desface haina lui Ionel Moţa,scoate tricolorul cu care era încins şi-l aşterne peste ei. Din buzunarul lui Ionel cade ceasul.A stat din cauza exploziei.Arată 4,45. Inamicul ţinut de focul nostru începe câte puţin să se retragă. Ducem corpurile băieţilor

într'o casă,facem un fel de masă,aprindem un căpețel de lumânare.Părintele Dumitrescu rămâne de veghe să facă rugăciuni.Vine și preotul catolic,face o rugăciune plângând,sărută drapelul și pleacă.

Noi am stat toată noaptea în tranșee. Abia a doua zi am căpătat permisiunea de a însoți corpurile la Toledo.

Revederea dela Toledo.

Corpurile camarazilor noștri au fost aduse la morga spitalului Donicellas Nobles.Impreună cu Părintele Dumitrescu ne-am dus să le vedem.Am trecut prin mai multe curți interioare și am ajuns în fața câtorva trepte ce duceau la camera, unde se aflau corpurile lui Moța și Marin.O durere adâncă îmi rodea sufletul. Acești camarazi cu care acum câteva zile am fost împreună,care erau plini de viață,de elan,de curaj,acum stau fără mișcare,întinși pe masa de operație. Mă apucă un fel de răsvrătire împotriva soartei,împotriva orânduelilor pământești.Moța - acest om extraordinar,în care se frământau atâtea idei geniale - mort!

Marin,- această ascuțime de minte pierdută pentru totdeauna,- nu, nu se poate! Am credința că se vor scula când mă voiu apropia de ei.

Moța și Marin morți, acest lucru nu-l puteam crede atunci,cum nu-mi vine să cred nici astăzi.

Pașii noștri sună sec pe podeaua de piatră a camerii.Două sicrie albastre sunt așezate unul lângă altul,așa cum au fost în viață împreună.Cu o adâncă emoție dăm la o parte capacul depe coșciugul lui Ion Moța.Parcă doarme.Fața senină. O seninătate Dumnezeiască,-i mulțumit că și-a îndeplinit destinul. Mă apropiu de el și-i pun mâna pe obraz. Il chem încet pe nume în speranța unei minuni, a unui răspuns.Ionel doarme somnul cel fără vise și fără de sfârșit.Lacrimile calde îmi frig ochii.Părintele printre plânsete îngâna o rugăciune,încet,fără grabă,ca o adiere de vânt.

Desfacem sicriul lui Marin.Fața are răni,carii dau însă o majestate răsboinică.Nu are înfățișare urâtă, din contră. Câteva firișoare de sânge ce se preling par niște pârâiașe de rubini.Ionel Moța a primit lovitura de obuz în plin, dar nu are nici măcar o sgârietură pe obraz,e senin și sfânt.Marin are răni numai pe față și în partea stângă a pieptului. Trăsăturile lui par și mai bărbătești acum. Intotdeauna Moța a fost sfântul viteaz, iar Marin eroul neînfricat.Mă uit la amândoi și-mi aduc aminte de articolul lui Ionel Moța:"Cranii de Lemn" . Da,Cranii de Lemn,acum. In ele însă s'au frământat o lume,speranțe,credințe,avânturi.Trupurile nu mai au viață, dar sufletele lor sunt cu noi, le simțim la tot pasul. Ele ne vor duce la biruința finală. Sufletele lor vor mișca steagurile noastre victorioase și din înălțimea lor vor binecuvânta jertfa noastră.

Aprindem câte o lumânare la căpătâiul lor și vorbim cu pasnicul să aibă grije să nu se stingă. Mergem la doctor și aranjem să fie îmbălsămate trupurile. Ne sfătuim cu Părintele care singur a rămas la Toledo, să facem în fiecare zi câte o mică rugăciune lângă sicriile eroilor.După îmbălsămare, au fost aduse în capela spitalului militar și așezate cu toată cinstea.Deasupra capetelor celor doi străjuia Arhanghelul Mihail,exact icoana care o aveam noi pe mărțișor.Nici morți,imaginea sfântă nu i-a părăsit.

Dl Clime și cu Alex, Cantacuzino erau plecați la Salamanca,rămânând cu mine Părintele. El locuia în oraș,iar eu la spital. Il vedeam dimineața cum vine încet,cu pașii lini,exasperat de încet și visător. Ne coboram amândoi în capelă. Lumânări mari ardeau în sfesnice, la cele patru colțuri ale fiecărui sicriu.O candelă frumos lucrată arunca o lumină dulce și misterioasă. Părintele începea rugăciunea. Apoi deschideam coșciugele, și ne uitam la

băeţi.Nicio schimbare. Imbălsămarea deşi s'a făcut cu mare greutate totuşi a răuşit bine. Apoi veneam sus şi începeau ceasurile de aşteptare.Eram singur într'o cameră mare şi înaltă cât infinitul. Făceam calcule cu Părintele când trebuie să sosească Dl. General cu Dl.Virgil Ionescu. Primisem o telegramă dela Căpitanul, în care ne anunţa că au plecat din România în seara zilei de 16 Ianuarie. Trei zile până la Paris, două până la Toledo.Dar zilele treceau,treceau.Nimeni nu mai venea.Nicio veste de nicăieri.Nici cei din Salamanca nu dădeau vreun semn de viaţă. Trecuseră 14 zile în loc de 5. Câteodată când era frumos,mă furişam din spital şi o luam cu Părintele prin Toledo,pe uliţele mărginaşe. Ne urcam pe o piatră scăldată de soare şi ne uitam cu nesaţ la împrejurimile oraşului.Râul Tajo şerpueşte leneş,îmbrăţişind oraşul,fabrica de muniţii grădinile suspendate,pădurile de măslini.Minunate îmbinări de culori şi forme,dar în sufletele noastre nu era loc decât pentru tristeţe.Si zilele treceau In nervozitatea aşteptării pierdusem parcă speranţa că ne vom mai întoarce acasă.In acest timp sărmanul Dl General şi Dl.Ing.Virgil Ionescu se luptau să ajungă la noi.

*

In timp ce noi aşteptam vreo veste de undeva, îi vine comandantului militar din Toledo o telegramă în care i se spunea să transporte trupurile camarazilor şi pe noi la Sevila. Până să execute acest ordin,soseşte o altă telegramă care contramandează dispoziţia. In seara zilei de 30 Ianuarie,pe la orele 9 jum. pe când mă aşteptam mai puţin, îşi fac apariţia în camera mea Dl. Inginer Clime şi cu Alecu. Am fost aşa de mişcat că aproape nu mai puteam vorbi. Ei îmi spun că au sosit dela Salamanca împreună cu Dl General Cantacuzino,Dl inginer Virgil Ionescu şi Bănică. Ii rog să mă ia şi pe mine să-i văd,dar ei, pe semne văzând starea mea de surescitare îmi spun că fiind obosiţi,s'au culcat.Ii

pot vedea a doua zi. După ce au plecat din camera mea nu am putut dormi până după ora 2 iar la cinci dimineaţa eram sculat.Parcă devenisem alt om.In fine,voi putea avea veşti dela soţia mea, dela familie.Mi-am făcut patul,m'am îmbrăcat fără grabă,gustând bucuria ce mă aştepta. Simţeam că am ceva bun, că încurând voi vedea doi oameni pe care pe cât îi respect pe atât îi şi iubesc. Pe deasupra, acum,era legătura vie cu patria de care eram rupţi atâta timp.Filam această plăcere ca un pasionat jucător de poker,cărţile.Nu puteam pleca din spital, până la ora 8. Acum când îi ştiam aşa de aproape şi că în curând am să-i văd,nu mă grăbiam.La ora 7 cum s'a deschis poarta am şi plecat. Dealul mi se părea mai mic,casele mai vesele.Lumea mai bună,par că toţi se bucurau.

Ajung la comandament. Falangistul de serviciu îmi arată camera unde erau ai noştri. Pun mâna pe clampă.Inima îmi bate să spargă pieptul.Sangele mi a venit tot în obraz.Apăs clampa cu frică.Mi-i teamă că nu va fi nimeni înlăuntru.

Deschid uşa.Pe jos geamantane.Intr'o parte Bănică se îmbrăca. Slăbit, îmi părea de două ori mai înalt.Intr'un pat,dl inginer Virgil Ionescu, acest admirabil om,pe care-l iubiseră atât de mult Ionel Moţa şi Vasile Marin şi care era prietenul nostru cel mai bun.Blândeţea şi dragostea frăţească îi luminează chipul. E fericit şi mulţumit că m'a văzut. Ochii lui însă poartă o tristeţe adâncă,e schimbat mult la obraz.Ionel Moţa şi Vasile Marin i-au fost cei mai apropiaţi prieteni.

Mă strânge la piept şi simt în căldura îmbrăţişerii sale toată dragostea legionarilor din ţară Apoi încep cu o sută de întrebări deodată.Ce face Căpitanul? Ce fac camarazii? Ce face Vera, soţia mea? Cu bunătatea şi dragostea lui specifică, îmi povesteşte de toţi din ţară. Apoi vorbim cu mare durere de nenorocirea noastră, de pierderea celor mai buni şi mai valoroşi camarazi legionari.După aceia mă duc la Domnul General.

Domnia Sa era coborît în biroul comandamentului şi împreună cu ceilalţi lua cafeaua.Intre timp vine şi părintele Dumitrescu.O scenă duioasă între Dl General şi Părintele.

Aranjem să mergem la Talavera dela Reina să predăm armamentul şi să ne luăm bagajele şi foile de eliberare.Plecăm cu maşina.Dl ing.Virgil Ionescu a rămas pe loc ca să facă o rugăciune la capela unde erau camarazii căzuţi şi să viziteze Alcazarul.Această vizită era să-l coste viaţa; din cauză că frontul era numai la un kilometru şi jumătate de Toledo, pe dealul dimprejur. Suindu-se împreună cu soldatul ce-l însoţea, pe un zid mai înalt, dl inginer era observat de inamic şi s'a făcut ţinta gloanţelor. Cu mare grabă s'a ascuns după alt zid căci duşmanul trăgea de zor.

Pe la orele 2 am ajuns la Talavera pe o ploaie torenţială.Ne-am dus la gazda noastră. Băbuţa ne-a primit cu lacrimi în ochi, căci ştia din ziare de moartea lui Moţa şi Marin.

Apoi am mers la centrul de recrutare, unde am predat ce aveam asupra noastră şi ni s'au dat foile de eliberare.Aici,marea noastră surpriză a fost sublocotenentul Garson. Vindecat,aştepta să plece pe front cu o companie care se forma.

Noaptea ne-am întors înapoi. Se vedeau dealungul şoselei focurile luptelor,căci şoseaua era paralelă cu frontul la o distanţă,îmi pare, de 2 km.

Seara ne-am culcat cu toţii la comandament urmând ca a doua zi să plecăm,după ce se va face parada militară.

<u>Adio Spanie!</u>

Pe la orele 8 dimineaţa am pornit spre spitalul Donicellas Nobles. Peste puţin timp au venit toate autorităţile civile şi militare în mare tinută şi o companie din Tercio cu muzica militară.Sicriile au fost purtate pe braţe de către falangişti până la camionetă.Muzica intona Imnul Legiunii.Toată lumea plângea,erau momente de mare înălţare sufletească.Primarul oraşului a ţinut un frumos discurs preamărind eroismul celor doi legionari români. Compania de onoare defilează cu muzica în frunte,aducând ultimul salut celor doi viteji.

Plecăm.Ne hotarîm să facem câte 2 ore de gardă în camionete lângă sicriie.Incepem cu Bănică şi cu mine.Stăm amândoi 4 ore până la Avila. Drumul parcurs e minunat de frumos, dar nu-l mai putem gusta acum.Ce vesel eram când am venit şi ce trişti plecăm cu cei doi scumpi camarazi morţi! Seara dormim la Valadolid.A doua zi plecăm înainte.

Trecem prin Burgos,la Victoria.De acolo a doua zi pe la ora 1 suntem la San Sebastian. Aici, stăm o zi şi o noapte.Avem de lucru,consulul francez ne face mizerie mai ales din cauza lui Bănică, fiindcă şi-a pierdut paşaportul.

A doua zi plecăm spre Irun. Aici find ultimul oraş spaniol, se face o paradă pentru a saluta ultima oară trupurile sfinte ale camarazilor noştri.

Dela intrarea în Irun ne aştepta toate autorităţile.Pe marginea drumului şcolile stau înşirate. In faţă merge o formaţie de tineri falangişti şi alta de requetes, în pas de paradă. După maşină cu osemintele vin autorităţile şi lumea.Irunul e distrus aproape complet de comunişti. Din o sută de mii de locuitori mai are doar vreo douăzeci de mii Dar toată această lume iese pentru a conduce pe cei doi morţi glorioşi. Crengi de caişi înfloriţi, şi flori rare ce nu cresc pe la noi, împodobesc si criile. Cortegiul se opreşte în faţa comandamentului militar.Comandantul rosteşte o simţită şi frumoasă cuvântare.Ii răspunde Dl General Cantacuzino emoţionant.Trupa defilează în sunetele muzicei.Mulţimea priveşte cu ochii scăldaţi în lacrimi.

La câţiva paşi este graniţa. Se uită şi soldaţii francezi la paradă. Ajungem la podul de peste Irun.Intr'o parte, graniţa spaniolă, într'alta cea franceză.

Aici trebue să pomenesc de ţinuta admirabilă a Dlui Jean Th.Florescu,fostul Ministru în Spania. A avut de noi o grije de adevărat părinte.Deşi nu avea nicio obligaţie,dsă fiind Ministru acreditat faţă de guvernamentali,de comunişti,ne-a făcut servicii admirabile.Prin gestul Dsale a intrat în sufletul întregului tineret legionar.

Cu mare emoţie am trecut frontiera.Mergem spre alte zări, spre ţară. Simţeam cum ne clocoteşte în suflet dorul de ţară. Am venit şapte şi ne întoarcem numai cinci. Ionel Moţa şi Vasile Marin au căzut pe pământ spaniol,pentru Cruce şi pentru Tară.

Tot ce-a avut mai scump tineretul românesc a rămas acolo în Spania,să spună celor de mâine cea mai frumoasă baladă a jertfei noastre pe altarul Crucii.

Spania rămânea în urmă... Si,odată cu ea,vijelia tranşeelor şi şuerul gloanţelor.Si nu ştiu dece, în tăcerea aceea de piatră,în care ne-a ţinut căderea camarazilor noştri, parcă simţeam cum se strecoară în suflet,un regret,la plecare.

Am trecut frontiera.Adio Spanie!

Ti-am lăsat -pentru Cruce şi pentru Naţie- tot ce a avut mai falnic generaţia noastră! Pe pământul tău rămâne,mărturie românescă în faţa istoriei amintirea lui Moţa şi a lui Vasile Marin.

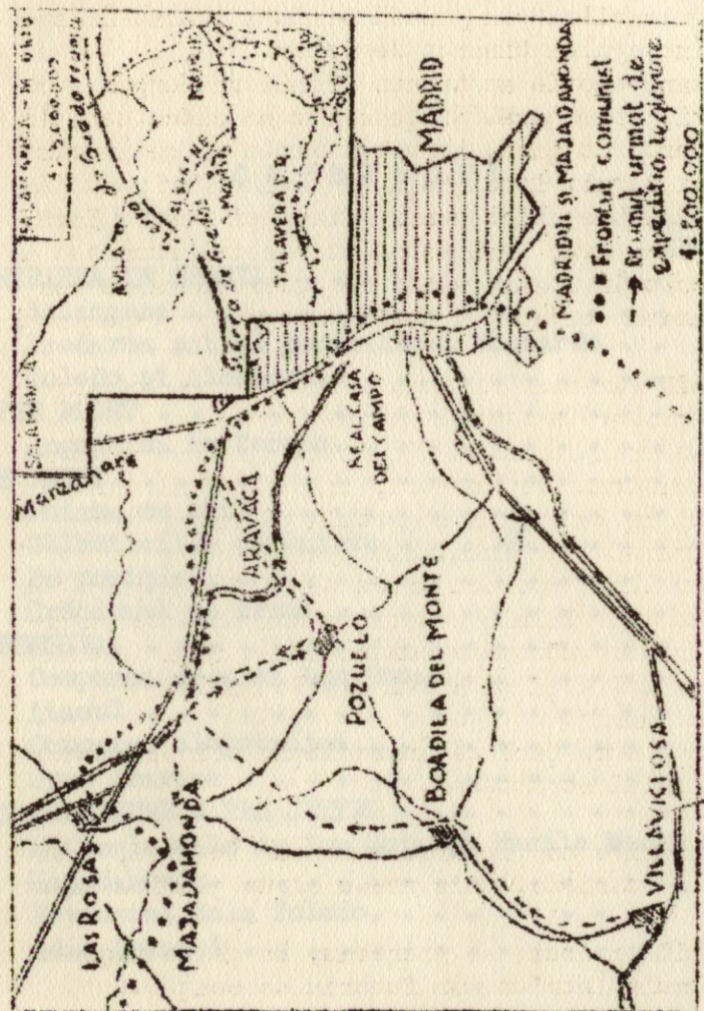
Adio Spanie!

Plecăm spre ţară să încredinţăm sfintele moaşte pământului strămoşesc.

*

Amintirile ne întorceau mereu în urmă, intre tranşeele spaniole, unde ne-au căzut glorios camarazii.

Munţii pirinei se pierdeau, în goana maşinei, tot mai mult într'un nor fumuriu de ceaţă...

C U P R I N S U L

———